

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra společenských věd

Dilema při použití služební zbraně

Bakalářská práce

The dilemma of using the service weapon

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
PhDr. Nesvadba Petr CSc.

AUTOR PRÁCE
Nikol Cerovská

PRAHA
2022

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 5.3.2022

Nikol Cerovská

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá úlohou morálky při rozhodování policistů v psychicky náročných situacích, se zaměřením na použití služební zbraně. Cílem je seznámit čtenáře s aspekty policejní práce dále s morální volbou, kterou je policista nucen vykonat v případě, kdy je nezbytné použít služební zbraň. Téma bude zpracováno v širších kontextech krizové intervence poskytované v rámci Policie ČR. Práce se bude také věnovat tématu Posttraumatické stresové poruchy post-shooting traumatu, jež se policistů v průběhu jejich služební kariéry, případně po jejím konci, mohou objevit. Součástí práce je porovnání použití služební zbraně z legálního s tím úzce spojeného morálního hlediska v České republice v USA také úvaha nad etickými kodexy policejních sborů obou zemí.

KLÍČOVÁ SLOVA

Morální dilema – Etika – Stresové situace – Služební zbraň – Policejní střelba – Posttraumatická stresová porucha – Krizová intervence – Etický kodex

ANNOTATION

The bachelor's thesis deals with the role of morality in the decision-making of police officers in psychologically demanding situations, focusing on the use of service weapons. The aim is to acquaint the reader with the aspects of police work and with the moral choice that police officer is forced to make when it is necessary to use service weapon as well. The topic will be elaborated in the broader contexts of crisis intervention provided within the Police of the Czech Republic. The work will also address the topic of post-traumatic stress disorder and post-shooting trauma, which may occur in police officers during their service career, or even after its end. Part of the work is comparison of the use of service weapons from legal and closely related moral perspective in the Czech Republic and the United States, as well as consideration of the ethical codes of the police forces of both countries.

KEY WORDS

Moral dilemma – Ethics – Stress situation – Service weapon – Police shooting – Post-traumatic stress disorder – Crisis Intervention – Code of ethics

Obsah

ÚVOD	5
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	7
1.1 MORÁLKA ETIKA	7
1.1.1 PROFESNÍ ETIKA	7
1.1.2 POLICEJNÍ ETIKA	8
1.1.3 ETICKÝ KODEX	8
1.1.4 MORÁLNÍ DILEMA	8
1.2 STRES	9
1.2.1 PSYCHICKY NÁROČNÁ SITUACE	9
1.2.2 TRAUMA	10
1.3 KRIZOVÁ INTERVENCE	11
1.4 POUŽITÍ SLUŽEBNÍ ZBRANĚ	11
1.5 OKOLNOSTI VYLUČUJÍCÍ PROTIPRÁVNOST	11
2 ASPEKTY POLICEJNÍ PRÁCE	12
2.1 PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY POLICEJNÍ PRÁCE	12
2.2 MORÁLNÍ ASPEKTY POLICEJNÍ PRÁCE	13
2.2.1 VLIV MORÁLKY NA ROZHODOVÁNÍ	15
2.3 DALŠÍ VLIVY PŮSOBÍCÍ NA PŘÍSLUŠNÍKY POLICIE	16
3 PSYCHICKY NÁROČNÉ SITUACE	18
3.1 PSYCHICKY NÁROČNÉ SITUACE V PROFESI POLICISTY	18
3.1.1 POUŽITÍ SLUŽEBNÍ ZBRANĚ	19
3.1.1.1 MORÁLNÍ DILEMA POUŽITÍ SLUŽEBNÍ ZBRANĚ	21
4 POSTTRAUMATICKÁ STRESOVÁ PORUCHA POST-SHOOTING TRAUMA PŘÍSLUŠNÍKŮ PČR	25
4.1 AKUTNÍ REAKCE NA STRES	25
4.2 SYNDROM VYHOŘENÍ	26
4.3 POSTTRAUMATICKÁ STRESOVÁ PORUCHA	27
4.4 POST-SHOOTING TRAUMA	29
5 PSYCHOLOGICKÁ PÉČE V RÁMCI POLICIE ČR	31
5.1 ZÁKLADNÍ ETICKÉ ZÁSADY PSYCHOLOGICKÉ PÉČE	31
5.2 PSYCHOLOGICKÁ PÉČE	32
5.2.1 SYSTÉM KRIZOVÉ INTERVENCE	32

5.2.2 SYSTÉM KOLEGIÁLNÍ PODPORY	33
5.2.3 ANONYMNÍ TELEFONNÍ LINKA POMOCI V KRIZI	34
5.3 PRAKTICKÝ PŘÍKLAD PSYCHOLOGICKÉ PÉČE PO SITUACI ZAHRNUJÍCÍ POUŽITÍ SLUŽEBNÍ ZBRANĚ	35
6 POUŽITÍ ZBRANĚ ETICKÉ KODEXY V ČR USA	36
6.1 SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ	36
6.1.2 ETICKÉ KODEXY POLICEJNÍCH SBORŮ V USA	37
6.1.3 ÚMRTÍ ZPŮSOBENÁ POLICEJNÍ STŘELBOU V USA	39
6.2 ČESKÁ REPUBLIKA	40
6.2.1 ETICKÝ KODEX POLICIE ČR	40
6.3 ROZDÍLY V LEGÁLNÍ ÚPRAVĚ PRÁVA NA DRŽENÍ ZBRANĚ	42
6.4 POUŽITÍ STŘELNÉ ZBRANĚ PODLE REZOLUCÍ OSN	43
6.5 SROVNÁNÍ ČR SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH	44
ZÁVĚR	47
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	49
SEZNAM PŘÍLOH	52

Úvod

Každý člověk je někdy postaven před otázku, zda to, co se chystá udělat je správné či nikoliv, čelí morálnímu dilematu. V některých případech by následky takového rozhodnutí byly nepatrné, ovšem existují rozhodnutí, která mohou ovlivnit cizí životy. Před takovými závažnými rozhodnutími jsou v rámci výkonu své služby často postaveni také příslušníci policejního sboru, kdy musejí bez váhání rozhodnout jednat tímto činem mají moc rozhodnout životě zdraví nejen svém, ale také dalších osob.

Ačkoliv je použití služební zbraně považováno za jeden z nejkrajnějších donucovacích prostředků policie, možnost, že budou zbraň při zákroku nucení použít je pro policisty každodenní realitou, kterou musí vzít v úvahu. Tato práce si klade za cíl přiblížit, jaké vlivy na policisty při výkonu jejich služby mohou působit také jakým, již dříve zmíněným, dilematům musejí policisté čelit zejména v situacích, kdy se nacházejí v psychicky náročné situaci, kdy se použití zbraně jeví jako jediné východisko z krizové situace.

Jelikož je lidská psychika velmi křehká, může její vystavení velké stresové zátěži, čímž nutnost použití služební zbraně zajisté je, s jedincem silně otrávit toto trauma vést až k dlouhodobým zdravotním problémům, zejména, ale ne výlučně, těm spojeným právě s psychikou jako jsou posttraumatická stresová porucha méně známé, s problematikou střelby úzce spjaté post-shooting trauma. Jedná se téma, které by nemělo být opomíjeno, proto je mu v rámci této práce věnována samostatná kapitola. V souvislosti se zaměřením této bakalářské práce je neopomenutelným tématem také krizová intervence poskytovaná Policií ČR, jejíž služby mají možnost využít jak příslušníci tohoto bezpečnostního sboru jejich rodinní příslušníci, tak také občané České republiky, kteří se stali obětí trestného činu.

Není pochyb, že se oprávněnost policejní střelby v posledních letech stává, zejména v zahraničních státech, to jmenovitě v USA, vysoce diskutovaným tématem. Z tohoto důvodu je poslední kapitola této práce věnována srovnání České republiky právě s již zmíněnými Spojenými státy americkými, to od otázky legislativní úpravy držení zbraní v obou zemích, přes rozdíly v možnostech použití služební zbraně až po etické kodexy zavedené v jednotlivých bezpečnostních sborech těchto zemí, toto vše s ohledem na morální stránku problematiky.

Výběr tématu byl vzhledem k atraktivitě témat lidské psychiky, morálky motivů lidského jednání, obzvláště v kombinaci s osobním zájmem použití střelné zbraně profesí policisty vcelku snadný, jelikož toto téma poskytuje příležitost blíže se zabývat problematikou zatím ne zcela uceleně zpracovanou.

Tato práce se pokusí přinést odpověď na otázky, zda případně jakým způsobem mohou morální zásady policisty ovlivnit jeho rozhodování v průběhu krizové situace, zda mohou tyto zásady následně napomoci s vyrovnáním se s psychickými důsledky rozhodnutí učiněnými v psychicky náročné situaci, v tomto případě při použití služební zbraně

1 Vymezení základních pojmů

Tato kapitola je zaměřena na definování klíčových pojmů, které se v rámci této práce vyskytují jejich vymezení v kontextu policejní praxe je zásadní pro pochopení souvislostí v jednotlivých kapitolách práce.

1.1 Morálka etika

Morálka, pojem pocházející z latinského ‚mos‘, v překladu znamenající ‚vůle‘, později překládáno mimo jiné také jako ‚mrav‘. Je možné ji chápat jako soubor hodnot, principů norem, založený na rozlišení správného nesprávného schopnosti v tomto vymezení jednat. Tato pravidla společenského chování jsou vytvářena v konkrétní skupině v souladu s tradicemi konvencemi zavazujícími individuální svědomí každého jedince v této skupině.¹

Etika je ve své podstatě teorií morálky, tedy teoretickým odrazem morálních norem, hodnot morálního života obecně. V současné době je možné pojem etika vnímat jako vědu pobývání člověka na tomto světě, s ohledem na morální hodnoty řídící jeho usuzování hodnoty nastavené pro dosahování životních cílů.²

Je tedy možné říct, že etikou lze rozumět jednotlivé hodnoty, kterými by se konkrétní osoba chtěla ve svém životě řídit, morálka poté vyjadřuje způsob, jakým těchto hodnot dosáhnout.

1.1.1 Profesní etika

Profesní etika je jednou ze součástí aplikované nebo také praktické etiky odrážející morální normy, hodnoty, vzájemné vztahy také etické aspekty problémů, jež vznikají v rámci určité profese. Je věnována etickým normám morálním hodnotám stejně tak povinnosti jejich dodržování v konkrétním povolání.

System profesní etiky by měl obsahovat etické hodnoty normy, jež jsou stěžejní pro společenskou hodnotu smysluplnost konkrétní profese, včetně jejich odůvodnění efektivních způsobů pro jejich dodržování. Není ovšem možné, brát toto vymezení profesní etiky jako absolutní vyznačení morálních hranic, kdy je

¹ NESVADBA, Petr. *Policejní etika*. Plzeň: Vydavatelství nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s.11. ISBN 978-80-7380-195-3

² Tamtéž, s.12.

jedinci odepřena možnost tyto hranice překročit nemá právo na vlastní názor rozhodování. Tyto systémy jsou v rámci některých profesí kodifikovány ve formě etických kodexů.³

1.1.2 Policejní etika

Policejní etika je samostatnou disciplínou profesní etiky s vlastním předmětem zkoumání utvářejícím se v návaznosti na problémy policejní praxe. S ohledem na neustálé zapojování se do různých forem mezinárodní spolupráce se policejní etika stále rozvíjí. Je možné ji chápat jako nástroj ke zdokonalování morálního uvažování policisty rozvoji kritické reflexe sama sebe svého okolí.

1.1.3 Etický kodex

Etickým kodexem se obecně rozumí systematicky vytvořený soubor jak obecných, tak konkrétních norem předpisů platných v organizaci či společnosti pro kterou je tento kodex vydán. Etický kodex může napomáhat nastínit poslání hodnoty organizace, dále také způsob, jakým mají příslušníci této organizace přistupovat k řešení problémů stanovuje základní hodnoty standardy organizace zakládající etické principy, podle kterých se má organizace řídit.⁴

Etický kodex neslouží k řešení nečestného chování, napomáhá však ke stanovení pravidel vymezujících hranice pro osoby, kterým je kodex adresován. Svůj vlastní etický kodex může mít nejen každá organizace, či společnost, může být také vydán pro profesi jako takovou, jako je tomu případě Policie ČR.

1.1.4 Morální dilema

Morální dilema je pojem označující takovou situaci, při které je osoba nucena rozhodnout se mezi dvěma nebo více problematickými variantami. Takovéto situace ve své podstatě nemají vyloženě správná ani špatná řešení, záleží pouze na tom, jak se jedinec v dané situaci rozhodne na základě svých vlastních morálních hodnot principů.

³ NESVADBA, Petr. *Policejní etika*. Plzeň: Vydavatelství nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s.149. ISBN 978-80-7380-195-3

⁴HAYES, Adam, *Code of Ethics [online]*, 2021, citováno 20.1.2022, dostupné z <https://www.investopedia.com/terms/c/code-of-ethics.asp>

1.2 Stres

Definicí stresu existuje nepřeborné množství, téměř všechny se ovšem shodují na skutečnosti, že je stres spojován se situacemi, kdy je jedinec vystaven činností sice obvyklým jím osvojeným, ale za ztížených podmínek pro jejich uskutečnění, či činnosti prováděné za takových podmínek, které jsou jedincem vnímány jako tísnivé či frustrující.

V současné době je stále častěji prosazováno širší pojetí stresu jakožto souhrnného označení pro náročné životní situace, což je pro úplnost nutno doplnit tvrzením, že stres je brán jako nárok, případně zátěž, přesahující psychické či fyzické schopnosti jedince ke zdolání překonání problému či situace, které jedinec čelí.⁵

Stres je možno rozlišit na dva druhy, to distres eustres. První jmenovaný označuje hranici stresu, která je pro lidský organismus dlouhodobě neudržitelná může vyvolat onemocnění, či vést ke smrti, jedná se tedy stres negativní. Naopak eustres jedince v přiměřené míře stimuluje často vede ke zlepšení jeho výkonu nebo k povzbuzení organismu, je tedy možné ho považovat za pozitivní druh stresu.⁶ Tyto dva druhy stresu se v průběhu zátěžové situace často prolínají.

Druhé možné dělení stresu je na stres akutní chronický. Akutní stres se jedince objevuje pouze po dobu trvání stresové situace, po jejím konci příznaky stresu odeznívají. Chronický stres je reakcí na dlouhodobé vystavování stresovým situacím, s negativními důsledky pro lidský organismus.

1.2.1 Psychicky náročná situace

Za psychicky náročnou se považuje každá situace, která brání nebo přinejmenším ztěžuje jedinci dosažení cíle. Tyto situace jsou nezbytnou přirozenou součástí lidského života napomáhají k vývoji osobnosti jedince. Rozdílné řešení reakce na tyto situace jsou dány vlastnostmi organismu. Každý jedinec disponuje jinými schopnostmi se s těmito situacemi vyrovnat bez

⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie, 2. rozšířené vydání*, Vydavatelství nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015, s. 133. ISBN 978-80-7380-581-4.

⁶ ZELENÁKOVÁ, Pavla, *Stres nemusí být vždy špatný [online]*, 2017, citováno 20.1.2022, dostupné z <https://psychologieprokazdeho.cz/stres-nemusi-byt-vzdy-spatny/>

nepřiměřených patologických reakcí v závislosti na svých zkušenostech vrozených vlastnostech.⁷

Zátěžové situace je možné rozdělit do několika typů, rozlišujících se svou intenzitou. Prvním typem psychicky náročné situace je frustrace, tedy taková situace, kdy vnitřní či vnější překážky brání uspokojení potřeb jedince. Zvláštní frustrační situace je označována pojmem deprivace, kdy jedinec strádá v důsledku nepřítomnosti vnějších podnětů, které jsou nezbytné pro uspokojení potřeb. Dalším typem je konflikt, jež nastává jako následek střetu dvou či více navzájem soupeřících podnětů. V případě konfliktu vnitřních motivů jedince je tento konflikt označován jako intrapsychický, kdežto v případě nutnosti volby mezi vnějšími, navzájem neslučitelnými jevy se jedná konflikt interpersonální. Problémy představují takové zátěžové situace, které spočívají ve zvýšených nárocích, jež jsou obsaženy v úkolech, které má jedinec řešit. Po jedinci je vyžadováno řešení situace doposud neznámé, či nestandardní, k jejímuž řešení nepostačují dosavadní znalosti zkušenosti. Posledním typem psychicky náročné situace je již dříve popisovaný stres.⁸

Mezi tyto náročné situace lze bezpečně zařadit situaci, ve které dochází k morálnímu dilematu.

1.2.2 Trauma

Psychickým traumatem se označuje poškození lidské mysli v důsledku jedné nebo více událostí, které způsobují ohromující množství stresu, které přesahuje schopnost osoby vyrovnat se se souvisejícími emocemi, což nakonec vede k vážným, dlouhodobým negativním důsledkům.

Trauma vzniká při působení nadměrně stresujícího zážitku nebo při dlouhotrvajícímu vystavení jedince psychicky náročné situaci. Příčina traumatu bývá vnějšího charakteru, zpravidla se jedná bezprostřední ohrožení života či tělesné integrity, jež v jedinci vzbuzuje pocit bezmocnosti.⁹

⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie, 2. rozšířené vydání*, Vydavatelství nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015, s. 133. ISBN 978-80-7380-581-4.

⁸ Tamtéž.

⁹ VAN DER KOLK, Bessel A. *Psychological Trauma*, American Psychiatric Pub, 2003, s. 1. ISBN 978-15-856-2162-0.

1.3 Krizová intervence

Pojem krizová intervence je možné definovat mnoha způsoby. Pro účely této práce je nejvhodnější využít definici vymezující krizovou intervenci jako krátkodobou specializovanou pomoc poskytovanou za účelem redukce nepříznivých psychických následků, kterým přecházela psychicky náročná situace způsobující trauma, obnovení psychické rovnováhy. Krizová intervence může být poskytována formou první psychické pomoci, krizově intervenčního rozhovoru nebo jako zprostředkování kontaktu k získání další odborné pomoci.¹⁰

1.4 Použití služební zbraně

Zbraní se rozumí „zbraň střelná včetně střeliva doplňků zbraně, zbraň bodná sečná, výbušnina, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek speciální náloživo“. Použití služební zbraně je považováno za jeden z nejkrajnějších donucovacích prostředků příslušníka bezpečnostního sboru je přípustné pouze v případech, kdy použití jiných donucovacích prostředků by bylo zřejmě neúčinné. Před samotným použitím služební zbraně je policista povinen vyzvat osobu, proti které je zakročováno, aby upustila od protiprávního jednání upozornit tuto osobu, že bude použito zbraně. Od výzvy s výstrahou může být upuštěno pouze v případě, je-li ohrožen život nebo zdraví jeho anebo jiné osoby služební zákrok nesnese odkladu. Při použití zbraně je příslušník policie povinen dbát opatrnosti, zejména v takovém rozsahu, aby nebyly ohroženy životy jiných osob, aby život zdraví osoby, proti níž je zákrok směřován nebyl ohrožen více než je nezbytně nutné.¹¹

1.5 Okolnosti vylučující protiprávnost

Okolnostmi vylučující protiprávnost trestného činu se rozumí takové okolnosti, které způsobují, že jednání, které by za jiných okolností bylo trestným činem pachatel by za něj byl potrestán, od počátku není trestné, schází zde totiž protiprávnost. tohoto jednání absentuje společenská škodlivost. Tyto okolnosti jsou vyjmenovány v Trestním zákoníku.

¹⁰ POLICIE ČR, Pokyn Policejního Prezidenta č. 231/2016, psychologických službách, s. 14, viz. Příloha 1

¹¹ ŠTEINBACH, Miroslav. *Zákon Policii České republiky: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-193-6.

2 Aspekty policejní práce

Policisté jsou považováni za představitele zákona, tato role s sebou nese vysoké požadavky na fyzické, psychické a mravní schopnosti. Jsou povinni vykonávat svoji práci v mezích zákona vystupovat tak, aby v občanech vzbuzoval důvěru a úctu. Měli by jít příkladem společnosti, to nejen v době, kdy oblékají služební uniformu, ale také ve svém volném čase. Je nutno podotknout, že policisté se nacházejí pod neustálým tlakem veřejného mínění. V průběhu výkonu tohoto povolání na policisty působí také velké množství okolností ovlivňujících vnímání profesní etiky.

2.1 Psychologické aspekty policejní práce

Role policisty s sebou nese velké množství úskalí vnitřních konfliktů. To jak v oblastech osobního života, kdy je jedinec nucen sladit často nebezpečnou práci s rodinným životem, tak v sociálních aspektech života, kdy je na policisty nahlíženo dvojím způsobem – s obdivem a úctou, ve stejnou dobu také se strachem, v některých případech dokonce s nenávisť.¹²

Mezi nejvíce psychicky zatěžující situace v rámci práce policejního sboru bezesporu patří setkání se smrtí. Kontakt s prvním mrtvým tělem, zejména nových policistů, může být považován za obrovský milník v jejich policejní kariéře na cestě za získáním policejní identity.¹³ Jednou ze strategií, jak se s tímto stresujícím zážitkem vyrovnat, je soustředění se na rutinní administrativní činnosti a další pracovní úkony, což se dá považovat za jakýsi ochranný mechanismus. Opakované setkávání se smrtí mrtvými těly vede ke zvyknutí si a znečitlivění vůči setkání se smrtí. To ovšem neplatí u násilných smrtí dětí, případně únosů dětí. Trestné činy zajisté patří mezi ty části policejní práce, na kterou si nelze zvyknout, tu část práce, která je psychicky náročná pro policisty, jež zaslíbili práci policejního sboru většinu svých životů.¹⁴

Další velice náročnou situací pro policistu z hlediska psychiky může být právě použití služební zbraně, obzvláště s následkem smrti osoby, proti které byla zbraň použita. Toto téma bude podrobněji rozebráno v samostatné kapitole.

¹² HENRY, Vincent E., *Death Work: Police, Trauma and the Psychology of Survival*, Oxford University Press, 2004, s. 108. ISBN 9780195157659

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Tamtéž.

2.2 Morální aspekty policejní práce

Velký vliv na morální postoje jedince má také společnost, ve které se nachází. Morální hodnoty prošly za několik posledních desítek let značnou proměnou. Chování, které by dříve bylo považováno za nemorální je v současné době považováno minimálně za přijatelné, či omluvitelné. Společnost se stále více stává alibistickou, kde je možné ospravedlnit téměř cokoliv. Dodržování etických pravidel ve společnosti, kde je považováno za běžné děláni kompromisů porušování těchto pravidel se stává pro policisty pracovníky státní veřejné správy stále těžším úkolem.¹⁵ Policisté se pohybují v prostředí, jehož nedílnou součástí je egoismus, jsou svědky často beztrestného porušování či obcházení zákonů členy společnosti obohacování se na úkor jiných osob, zatímco jejich sociální role jim nařizuje preferování obecného zájmu zájmů ostatních osob to často na úkor soukromých zájmů policistů. Členové společnosti stále častěji nepřijímají odpovědnost za své skutky, což je spojeno s poklesem morálních standardů současné společnosti, bohužel v posledních letech je možné pozorovat úpadek kázně na téměř všech úrovních policejní organizace.¹⁶

Policisté jsou v jistém ohledu vázáni právními předpisy, zároveň musí být schopni vlastního uvažování. Za pomyslný pilíř policejní profesionality, který by měl být součástí morálního nastavení každého policisty, lze považovat poslušnost, úctu respekt k nadřízeným autoritám, stejně jako k zákonu mimo jiné také k občanům, kterým je policejní služba adresována.¹⁷

Postoje příslušníků policie jsou silně ovlivňovány celou řadou dilemat hodnotových konfliktů, mezi které lze zařadit konflikty loajality ve vztahu ke kolegům, rodině přátelům. Je zřejmé, že by policista měl morální zásady, jež prosazuje v rámci výkonu služby, sám dodržovat, to ve svém soukromém životě, který je možno považovat za odraz jeho osobnosti. Policisté by měli být vybaveni určitými vlastnostmi, souhrn těchto vlastností lze nazvat morální integritou. K těmto vlastnostem se mimo jiné řadí odvaha, individuální upřímnost, smysl pro

¹⁵ HERZOGOVIÁ, Zuzana, *Policejní etika. 1. vyd.* Praha, 2003, s. 122. ISBN 80-238-9984-8.

¹⁶ NESVADBA, Petr. *Policejní etika.* Plzeň: Vydavatelství nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 222. ISBN 978-80-7380-195-3

¹⁷ Tamtéž.

spravedlnost, profesionalita či sebekontrola.¹⁸ Policisté by měli být čestní, bezúhonní, poctiví jejich mravní hodnoty by měly být neochvějně, neovlivnitelné okolními vlivy.

K určité morální povinnosti se příslušníci Policie ČR zavazují již při vstupu do služebního poměru složením služebního slibu, jenž musí být složen dobrovolně bez výhrad, to v následujícím znění: „*Slibuji na svou čest svědomí, že při výkonu služby budu nestranný budu důsledně dodržovat právní služební předpisy, plnit rozkazy svých nadřízených nikdy nezneužiji svého služebního postavení. Budu se vždy všude chovat tak, abych svým jednáním neohrozil dobrou pověst bezpečnostního sboru. Služební povinnosti budu plnit řádně svědomitě nebudu váhat při ochraně zájmů České republiky nasadit vlastní život.*“¹⁹ Složením tohoto slibu policisté přijímají povinnost dodržovat vysoké morální mravní standardy, které jsou nedílnou součástí profesionálního chování. Současně také nepřímo souhlasí s dodržováním etickým pravidel uvedených v Etickém kodexu Policie ČR.

I v rámci policejní praxe mohou nastat situace, kdy se příslušník tohoto bezpečnostního sboru zachová v rozporu s etickými hodnotami stanovenými etickým kodexem Policie ČR, toto může být způsobeno jak vlastnostmi jednotlivého jedince, tak také mohou nastat situace, ve kterých se jedinec zachová proti etickému přesvědčení. Policie má na jedné straně za úkol chránit hájit zájmy společnosti stíhat pachatele trestné činnosti, na straně druhé docílit těchto cílů se může zdát téměř nemožné při striktním dodržování pouze platných právních předpisů. Policisté se tak při vyšetřování trestné činnosti často pohybují na hraně porušení norem jak právních, tak morálních. Navíc zde velkou roli hraje rozdílné vnímání hodnot. To, co by pro jednoho příslušníka bylo nemyslitelné, může pro druhého být způsobem dosažení veřejně prospěšného cíle.

Role policisty nese mnoho úskalí pro morální uvažování jedince. Na jednu stranu je role už ze své podstaty spojována zejména s ochranou, pomocí vymáháním práva, na druhou stranu právě k dosažení těchto cílů je

¹⁸ NESVADBA, Petr. *Policejní etika*. Plzeň: Vydavatelství nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 224-225. ISBN 978-80-7380-195-3

¹⁹ Policie ČR, Služební slib [online], [cit. 28.12.2021], dostupné z <https://www.policie.cz/clanek/sluzebni-slib.aspx>

v některých případech nutné použití hrubé síly. Takovéto situace mohou působit značně dilematicky, protože pro dosažení cíle, který se zdá jako správný, je nutno použít metody, která omezí jiného jedince na jeho právech.

Za závažné porušení policejní etiky se považuje zejména neetické chování policisty na veřejnosti, či chování jež je směřováno proti etickým normám společnosti, které ohrožuje nejenom názor na policistu, který se tohoto chování dopustil, ale ovlivňuje názor veřejnosti na Policii jako takovou.

2.2.1 Vliv morálky na rozhodování

Tato kapitola je zaměřena na morálku její vliv v rámci rozhodovacích procesů jedince, zejména pokud se jedinec nachází v situaci, která vyvolává vysokou míru stresu.

Ačkoliv se tématem morálky zabývali již filozofové v antice, v současné době je tato problematika stále velice aktuální, je možné dokonce říct, že více než kdy dříve. Dnešní společnost staví jednotlivce stále častěji do situace, kdy je nucen si vybrat mezi svými morálními hodnotami mezi společensky přijímanými normami, které mohou být ve vzájemném rozporu. Tyto morální hodnoty se mohou lišit člověk od člověka, což také může být důvodem, pro odlišnou reakci jednotlivých jedinců v naprosto shodné situaci.²⁰ Rozdílnost morálních hodnot je dána velkým množstvím faktorů, ať již se jedná intelektuální schopnosti, vlivy působící během výchovy vzdělávání, emoční vyspělost jedince nebo například sociální vzory morálního jednání či obecně uznávané hodnoty.²¹

Morálka je důležitou součástí běžného života každého jednotlivce, účastní se rozhodování jedince, kdy téměř vždy je přítomno dilema, zda udělat to, co se jeví jako nejlepší, či to, co se je správné. V tento moment přichází na řadu morální hodnoty každého jednotlivce. Ne jinak je tomu ovšem situací, které způsobují stres, případně situace, kterých jde zdraví, ne-li život člověka.

Morální dilema je možné rozdělit do dvou kategorií – dilema osobní dilema neosobní. Osobní dilemata se odehrávají mezi osobami, jež mezi sebou mají vytvořený vzájemný osobní vztah, kdežto v případě dilematu neosobního se

²⁰ CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot. 2.*, dopl. přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2295-4.

²¹ VACEK, Pavel. *Morální vývoj v psychologických pedagogických souvislostech.* Vyd. 3. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. ISBN 978-80-7435-051-1.

jedná osoby, které jsou pro sebe v podstatě cizinci.²² V případě, kdy se jedinec dostane do psychicky náročné situace se jeho morální hodnoty morální vyspělost stávají důležitým faktorem rozhodování, jak se v následujících momentech zachovat. Je možné říct, že psychicky zdravého jedince má morálka nastavení jeho morálních hodnot, vliv na to, jak se v dané náročné situaci rozhodne. Pro mnohé právě morálka může toto rozhodování ve spoustě případech ulehčit. Naopak rozhodnutí učiněná v rozporu s morálními hodnotami jednotlivce mohou přivodit výčitky narušení duševní integrity člověka z důvodu porušení vlastních hodnot, kterým jedinec věřil.

2.3 Další vlivy působící na příslušníky policie

V předchozích částech této kapitoly byly představeny zejména vlivy, která je možné označit jako vnitřní, subjektivní. Tato část je zaměřena na vlivy, jejichž ovlivnění není v moci policejního příslušníka, ale mohou působit silně zatěžujícím způsobem na výkon policistovi služby.

Za jeden z nejvýraznějších vlivů je považován vztah veřejnosti k policejnímu sboru, který se v mnoha případech může jevit jako negativní s tím související nedostatečný respekt k uniformovaným policistům, na což je často upozorňováno s využitím veřejnoprávních médií také sociálních sítí, kde jsou zpravidla zveřejňovány z velké části negativní informace zprávy vzbuzující pozornost, které tento postoj společnosti spíše utvrzují.

Dalším faktorem působícím na výkon policisty je nedostatečná právní úprava, dávající policistům pouze omezené množství pravomocí, tyto jsou omezeny podmíněny různými skutečnostmi, které lze jen těžko brát v úvahu, pokud má policista na rozhodnutí k dispozici pouze několik málo vteřin. Případné překročení těchto pravomocí podléhá následnému zkoumání hodnocení, zda nedošlo postavení policisty nad zákon. Toto neustálé hodnocení může na motivaci policisty působit velmi negativně, stejně jako často se měnící právní předpisy ubírající policistům pocitu jistoty, že jejich práci vykonávají dle všech aktuálně platných zákonů, ačkoliv vyvíjejí svou nejlepší snahu, aby tomu tak bylo.

²² WALKER, Lawrence J., *Gender and Morality, Handbook of Moral Development* New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 2006, s. 93-115. ISBN 0-8058-4751-0.

Policisté jsou často přehlčeni administrativními povinnostmi, která může na velkou část sboru působit jako stresový faktor. Chyba v administrativě totiž může zapříčinit mnoho nepříjemností, včetně zmaření úspěšné policejní práce v terénu.

Počet kriminálních případů stále stoupá, pachatelé přicházejí se stále důmyslnějšími způsoby páchaní trestné činnosti zakrývání těchto činností. Na druhou stranu počet odsouzených zůstává konstantní, pokud ne něco málo nižší, než tomu bylo v minulosti. Tato skutečnost může působit na policisty dojmem, že není možno dosáhnout spravedlnosti, což v dlouhodobém hledisku může způsobit pocity frustrace.

3 Psychicky náročné situace

Každý jedinec, bez ohledu na jeho pracovní zařazení, se během svého života setkává se situacemi, které na něj působí z hlediska psychické zátěže jako stresové. S těmito situacemi je možné se setkat v různých oblastech života bez ohledu na to, zda se jedná oblast soukromou či pracovní. Tyto situace se sebou ovšem vždy nesou zvýšené nároky požadavky na jedince, který je nucen k úspěšnému zvládnutí této situace, vynaložit určité fyzické psychické úsilí.

3.1 Psychicky náročné situace v profesi policisty

Policisté se běžně zapojují do kritických incidentů během dnů, které by se daly považovat za rutinní. Je nutno rozlišit dva druhy těchto kritických incidentů. Prvními jsou ty, které se zdají rutinní poté ty, které mají schopnost ovlivnit život policejního příslušníka. Běžnými, rutinními, případy, samozřejmě s ohledem na služební zařazení daného policisty, jsou nehody s následnou smrtí oběti, vraždy, domácí násilí, dopravní nehody mnoho dalších. Mezi neobvyklé, nebo lépe řečeno, ty závažnější incidenty, je možno zařadit policejní střelbu, ztrátu kolegy při výkonu služby, případy násilné smrti dítěte či svědectví sebevraždy.²³ Přestože by odolnost policistů vůči negativním následkům stresu měla, v zásadě tomu také tak je, být vyšší než běžné populace, také oni se mohou čas od času setkat s mimořádnou situací, která svou intenzitou charakterem převyšuje přirozené schopnosti osoby se s takovouto zkušeností náležitě vyrovnávat.²⁴

Mezi další zvláště zátěžové situace v rámci výkonu policejní služby patří mimo jiné ohrožení vlastního života, zdraví případně tělesné integrity pohled na případy kruté smrti, sdělování úmrtí. Mimo psychicky náročné situace vycházející z povolání policisty se příslušníci mohou potýkat také se zátěžovými situacemi v osobním životě, mezi ty je možno zařadit pro demonstraci úmrtí v rodině, partnerský nesoulad, závažné onemocnění nebo závislost, případně problémy na pracovišti přesahující do osobního života policisty.

Policisté se v rámci své odbornosti často domnívají, že musejí čelit veškerým mimořádným událostem, které by obyčejného člověka silně zasáhly, se

²³ THOMAS, David, J. *Police Psychology: New Specialty and New Challenges for Men and Women in Blue (Forensic Psychology)*, Praeger, 2011, s. 27. ISBN 978-0-313-38728-9.

²⁴ Ministerstvo Vnitřní ČR, *Možnosti psychologické podpory v Policii ČR*, Praha 2010, s. 34. ISBN 978-80-7312-065-8.

zdviženou hlavou, bez známky slabosti. V rámci tohoto přesvědčení je ovšem často zapomínáno, že negativní zážitky, které nejsou v mysli člověka adekvátně zpracovány, mohou se zpožděním způsobit velké problémy. Ačkoliv bývají na náročné situace připraveni podstatně lépe než ostatní občané, bývají těmto vysoce zátěžovým situacím vystavováni mnohem častěji, tedy čelí většímu psychickému náporu.²⁵

Následky mimořádné zátěže na psychiku se mohou projevit v podobě podrážděnosti, vzteku, snížené schopnosti prožívat pozitivní emoce, nebo vyústit do problémů se spánkem. Extrémní nebo dlouhodobé vystavování jedince psychické zátěži může vést v některých případech až ke zdravotním problémům jako jsou mimo jiné bolesti hlavy zad, kardiovaskulární či zažívací potíže.²⁶

3.1.1 Použití služební zbraně

Jelikož právní zakotvení použití služební zbraně bude podrobněji popsáno v poslední kapitole této práce, bude tato část zaměřena spíše na psychologicko-morální stránku této problematiky. Oprávnění použít služební zbraň se řadí mezi nejvýznamnější pravomoci při výkonu služby příslušníků Policie ČR. Oprávněné použití zbraně se zařazuje mezi okolnosti vylučující protiprávnost.

Použití zbraně či jiného donucovacího prostředku je obecně považováno za nejzávažnější zásah do práv svobod občanů. Z tohoto důvodu jsou pevně stanoveny situace, ve kterých je možno zbraň použít.

Policisté jsou již v průběhu Základní odborné přípravy vedeni ke správnému zvážení situace správného zvolení donucovacího prostředku. V rámci výuky předmětů Příprava k použití zbraně Příprava k použití donucovacích prostředků je kladen důraz, vedle samotné manipulace se zbraní, také na správnou výzvu k upuštění od protiprávního jednání pachatele trestného činu, chování jednání s tímto pachatelem, tak aby riziko použití donucovacího prostředku anebo služební zbraně bylo minimalizováno, stejně jako případné následky, vyplývající z použití zbraně. Návik použití zbraně probíhá také v rámci modelových situací, během kterých si nový policisté upevňují získané vědomosti z jednotlivých

²⁵ Ministerstvo Vnitra ČR, *Možnosti psychologické podpory v Policii ČR*, Praha 2010, s. 35. ISBN 978-80-7312-065-8.

²⁶ Tamtéž, s. 36-37.

předmětů absolvovaných během Základní odborné přípravy získávají možnost získat praktické dovednosti nezbytné pro výkon profese policisty.

Rozhodnutí použít služební zbraň příslušníkem Policie ČR je většinou, ať již současných, či vysloužilých policistů považováno za opravdu psychicky morálně náročnou situaci. přestože je v tomto ohledu dbán důraz na důkladnou právní průpravu, stále panuje spíše nejistota týkající se oprávněnosti použití zbraně, často si během této psychicky náročné situace nemohou zasahující policisté vybavit předpisy opravňující použití zbraně, ale spíše si vybavují ty, které použití zbraně omezují anebo přímo zakazují.²⁷ Rozhodnutí použít střelnou zbraň v rámci služebního zákroku, při kterém jsou příslušníci policie ohrožováni pachatelem ozbrojeným pouze bodným či sečným předmětem, bývá obecně považováno za jedno z nejtěžších, to zejména z důvodu nejasných kritérií morálního dilematu při srovnání míry zranitelnosti či smrtelnosti obou těchto zbraní. Obava použít služební zbraň z důvodu strachu před případným prošetřováním oprávněnosti takového jednání, není ničím neobvyklým.²⁸

Proti policistovi v průběhu zákroku s použitím služební zbraně stojí nejen ozbrojený pachatel, ale také změny podmínek panujících v okolním prostředí zejména psychicko-funkční stav organismu samotného policisty. Policista by v průběhu takového zásahu měl být schopen vybrat takovou taktiku, s ohledem na všechny výše zmíněné vlivy, aby bylo možno dosáhnout realizace nejefektivnějších postupů pro vykonání zákroku. Z psychologické stránky taktického jednání je policista nucen neustále vnímat analyzovat celý střet, reagovat na nenadálé změny podmínek předpokládat další vývoj situace. Policista musí být po celou dobu zákroku bdělý ve fázi připravenosti, stejně tak psychicky morálně připravený na možnost, že by mohlo být ohroženo lidské zdraví.²⁹

²⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie, 2. rozšířené vydání*, Vydavatelství nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015, s. 148. ISBN 978-80-7380-581-4.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ CIGÁNIK, Ľubomír, *Policajná Strelba*, Bratislava: Akadémia Policajného zboru SR, 1993, s. 65.

3.1.1.1 Morální dilema použití služební zbraně

Ačkoli je policejní střelba velice diskutovaným tématem pravděpodobně po celém světě, ne každý policista se dostane do situace, kdy je nucen ji použít. V rámci Policie České republiky je možné říct spíše pravý opak, tedy že větší část policistů při výkonu své služby použít služební zbraň proti jiné osobě nemusí. některých policistů se jedná vnitřní přesvědčení, že použitím zbraně proti útočníkovi by se mohli snížit na jeho úroveň, stát se sami ze svého pohledu osobami stojícími na špatné straně, anebo jde obavu z následného potenciálního legislativního společenského postihu.³⁰

Všeobecně je uznáváno, že použití smrtící síly, čímž střelná zbraň zajisté považována být může, je morálně přípustné v případech nutné obrany, případně pokud je zbraň použita jinou osobou při snaze chránit životy či zdraví dalších osob. Skutečnost, že jednání je morálně přípustné tedy to, že existují rozhodné anebo alespoň dostatečné morální důvody pro jeho použití, nutně neznámá, že policista, který zbraň použil bude, v momentech následujících po střelbě, schopen své jednání sám sobě morálně ospravedlnit.³¹

Právo na život je jedním ze základních lidských práv, proto zabití jiného člověka může být morálně ospravedlnitelné nebo přinejmenším morálně přípustné pouze v situacích, jejichž okolnosti lze označit jako extrémní. První z těchto okolností je sebeobrana, kdy platí rčení *„zabij nebo budeš zabit“*, jedná se tedy takové situace, kdy je bez dalších pochybností zřejmé, že nebylo-li by použito zbraně příslušníkem policejního sboru, pachatel trestného činu, proti kterému je zásah veden, by způsobil smrt, nebo přinejmenším vážně zranění zasahujícího policisty. Mezi extrémní okolnosti lze zařadit použití zbraně na obranu druhé osoby. V těchto situacích, kdy může třetí strana zasáhnout na obranu jiného, aniž by jí tím měly vzniknout velké náklady, či by ohrozila život sebe nebo dalších, je použití zbraně společensky považováno jako morálně přípustné.³² Stále je zde ale nutné položit otázku – je policista oprávněn rozhodovat tom, kdo bude žít kdo má zemřít?

³⁰ ČERNÝ, Pavel Michal GOETZ, *Manuál obranné střelby*, Grada Publishing, a.s., 2004, s. 141. ISBN 80-247-0739-X.

³¹ DOYLE, Hannah, *Shooting to kill – The Ethics of Police and Military Use of Lethal Force*, New York: Oxford University Press, 2016, s. 16. ISBN 9780190626136

³² Tamtéž, s. 21.

Na policistu jsou při použití služební zbraně kladeny velké nároky, to zejména po psychické morální stránce. Právní předpisy, včetně těch upravující použití zbraně policistou, obsahují vysoké množství neurčitých právních pojmů, je tedy na adresátovi, jak si tyto pojmy bude vykládat. Policisté jsou oprávněni použít pouze takovou zbraň, k jejímuž použití byli řádně vycvičeni. Jak již bylo napsáno dříve, použití zbraně je považováno za naprosto krajní prostředek, při jehož použití musí dbát policista mimo jiné vysoké opatrnosti předně mít na paměti zdraví co nejmenší ohrožení osoby, proti níž je zákrok veden.³³

Z morálního hlediska lze najít zdánlivě jednoduchá rozhodnutí. Jedním z nich může být použití zbraně proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku nebo se zjevnou tělesnou vadou anebo dítětem, tedy osobou, která je zjevně mladší 15 let. Tyto situace by pro většinu osob byly morálně nepřípustným činem, zároveň by se jednalo použití zbraně v rozporu se zákonnými ustanoveními.³⁴ Jedinou přípustnou výjimkou by se mohla stát situace, kdy by použití zbraně bez jakýkoliv pochybností, sloužilo k bezprostřední ochraně života nebo zdraví zasahujícího policisty nebo jiné osoby, ovšem ani tato skutečnost nezaručuje absenci morálního dilema, stále se totiž jedná použití střelné zbraně proti živé osobě, která stejně jako všichni ostatní má, v negativní smyslu vymezení lidských práv, právo nebýt zabit.³⁵

Každá osoba se rozhoduje na základě rozdílných životních zkušeností, hodnot, kterým osobně věří, také na aktuální situaci psychickém rozpoložení, ve kterém se právě nachází.³⁶ Jinak bude v situaci, kdy je nutné použít služební zbraň, reagovat mladý policista, policejního sboru pracující teprve krátkou dobu. Policista, co se zatím v průběhu dosavadní kariéry policie do žádného závažnějšího konfliktu, kde by bylo ohroženo zdraví či život jeho, nebo ostatních osob, nedostal své morální hodnoty má nastaveny v souladu s etickým kodexem policie. Tento policista je postaven před těžkou volbu, jejíž následky ho mohou provázet do konce života. Pokud se v naprosto stejné situaci objeví policista, který

³³ ŠTEINBACH, Miroslav. *Zákon Policii České republiky: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-193-6.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ DOYLE, Hannah, *Shooting to kill – The Ethics of Police and Military Use of Lethal Force*, New York: Oxford University Press, 2016, s. 15. ISBN 9780190626136

³⁶ THOMAS, David, J. *Police Psychology: New Specialty and New Challenges for Men and Women in Blue (Forensic Psychology)*, Praeger, 2011, s. 28. ISBN 978-0-313-38728-9.

se práci policisty věnuje většinu svého života, bude postaven před stejně těžkou volbu se stejnými možnými následky jako policista z předchozí situace. Ovšem na rozdíl od něj, je tento policista vybaven léty zkušeností, lepším odhadem situace založeným na již prožitých úspěšně zvládnutých konfliktech, k tomu je celou dosavadní kariéru považován za čestného má své morální hodnoty v souladu s policejní etikou. Na první pohled by se dalo říct, že starší policista by měl mít rozhodování ulehčeno zkušeností.

Nicméně, pokud je ve hře lidský život či zdraví, není možno mluvit jednoduchostí rozhodnutí. Zkušenosti mohou dát člověku určitý nadhled, zároveň mohou způsobit zkreslený náhled na situaci, proto je nutné, aby byl každý jednotlivý případ posuzován individuálně, podle situace v souladu se svým svědomím.³⁷ Při každém použití služební zbraně je ohrožena jedna z nejdůležitějších hodnot nejenom policejní profese. Touto hodnotou je lidský život. Proto není možné obecně stanovit, zda je použití zbraně morálně správné či nikoliv, každá tato situace je z pohledu morálního rozhodování pro psychicky zdravého jedince velice náročná stresující.

Policisté, kteří se rozhodnou pro použití služební zbraně se vystavují riziku nutnosti celou situaci znova prožívat v rámci prošetřování oprávněnosti tohoto služebního zákroku Generální inspekcí bezpečnostních sborů, případným rozebíráním zákroku veřejnými médii společností. Ani policisté nejsou vševědoucí či neomylní, nikdy si nemohou být stoprocentně jistí, že člověk, proti kterému se chystají použít svou zbraň, se pouze nenachází v zoufalé situaci, ze které nevidí východisko anebo se pouze nedopustil fatální chyby, ačkoliv doposud vedl řádný život. Žádnou z těchto informací zasahující policista ve většině případů v průběhu služebního zásahu nemá k dispozici, musí se tedy rozhodovat pouze podle svého nejlepšího uvážení, které vychází právě z morálního nastavení hodnot svědomí policisty.

Po použití donucovacích prostředků anebo služební zbraně, při kterém došlo ke zranění osoby, je policista povinen neprodleně, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout zraněné osobě první pomoc zajistit této osobě

³⁷ SCHIRRMACHER, Thomas. *Morální odpovědnost: tři rozměry etického rozhodování – zákon, moudrost, svědomí*. Praha: Návrat domů, 2016, s. 52. ISBN 978-80-7255-353-2

lékařské ošetření. Zároveň je také povinen podniknout neodkladné úkony sloužící k řádnému objasnění oprávněnosti použití služební zbraně.³⁸

Morální hodnoty jsou v životě každého člověka velice důležitým aspektem, ačkoliv si to lidé často neuvědomují. Mohou být dobrým pomocníkem ve stresové situaci, ale také špatným pánem v situaci, kdy je nutné od nic mírně odbočit, pro vyšší dobro, či pokud jsou nastaveny v rozporu s všeobecným nastavením společnosti, kdy je poté jednání člověka považováno za delikventní. V případě, kdy je policista nucen použít svou služební zbraň zároveň je schopen přizpůsobit své jednání v této situaci svým morálním zásadám, může tato skutečnost napomoci jedinci ospravedlnit své jednání sám sobě také překonat tuto traumatickou událost.

Na jedné straně je možné pohlížet na rozhodnutí použít služební zbraň z hlediska zásahu do osobních práv, která má každá osoba garantována, zejména tedy právo na bezpečnost, zdraví život, na straně druhé je ovšem nutno zvážit také to, zda by v případě nepoužití služební zbraně nedošlo k ohrožení těchto práv osoby policisty, jeho kolegů případně dalších osob.

S následky svého rozhodnutí musí být policista schopen žít, ať již se rozhodne služební zbraň použít, či nikoliv, bez ohledu na to, zda se jednalo střelbu oprávněnou či bude považována za neoprávněné zneužití pravomoci. Ke srovnání se s takto náročnou stresovou situací mohou napomoci také možnosti posttraumatické intervenční péče, které jsou nabízeny Policií ČR všem svým příslušníkům účastnících se krizových situací jejich rodinným příslušníkům. Tato krizová intervence slouží, kromě samotné intervence, zároveň jako prevence před vznikem následných psychických poruch. Toto téma bude detailněji rozpracováno v rámci následujících kapitol.

³⁸ § 57 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., Policii České republiky – znění od 1. 1. 2022.

4 Posttraumatická stresová porucha post-shooting trauma příslušníků PČR

S problematikou psychicky náročných situací s nimi souvisejícími traumatickými situacemi úzce souvisí také vznik daných psychických poruch dalších onemocnění. Tyto poruchy se objevují jako následek dlouhodobého stresu či traumatu, kterých je v kariéře policisty možno nalézt velké množství, nehledě na služební zařazení. Bez existence přetrvávajících negativních okolností nebo již zmíněné stresové situace by se tyto poruchy v životě člověka za normálních okolností nevyskytovaly. Tyto poruchy jsou vnímány zejména jako maladaptivní reakce na intenzivní či dlouhotrvající stres, související se schopností zvládnout nebezpečnou situaci mimo pracovního nasazení mohou zároveň ovlivnit život policisty také v sociální rovině.³⁹ V této kapitole budou rozebrány poruchy či syndromy, které jsou pro policejní profesi nejtypičtější.

4.1 Akutní reakce na stres

V rámci reakcí na nadměrné vystavení nadměrnému stresu je nejdříve nutné vymezit pojem akutní reakce na stres. Jedná se pojem spadající pod posttraumatické stresové stavy. Tato porucha vzniká jako reakce na výjimečně silný stres bez ohledu, zda se jedná stres emoční či fyzický. Ve většině případů bývá krátkodobého charakteru, příznaky akutního stresu odeznívají obvykle již do několika hodin nanejvýše dnů po odpadnutí spouštěcího faktoru. Tímto faktorem bývá zejména ohrožení života či tělesné integrity člověka, ohrožení zdraví blízkých osob či přátel, nebo pouhé očitě svědectví při podobné traumatické události. Tato událost je způsobilá vyvolat téměř v kterémkoliv psychicky zdravém jedinci v době trvání ohrožení tíseň výraznou stresovou reakci.⁴⁰ Akutní reakce na stres je při traumatizujících událostech normální reakcí lidského organismu na nenormální situaci. Ve výskytu závažnosti akutních stresových reakcí mají primární vliv individuální zranitelnost jedince schopnost zvládat tyto situace.⁴¹

³⁹ Ministerstvo Vnitra ČR, *Možnosti psychologické podpory v Policii ČR*, Praha, 2010, s.51. ISBN 978-80-7312-065-8

⁴⁰ Tamtéž, s. 34.

⁴¹ *Akutní stresová reakce*, MKN-10: Mezinárodní klasifikace nemocí přidružených zdravotních problémů: desátá revize. Aktualizované vydání k 1. 1. 2020 [online], [citováno 2.3.2022], dostupné z <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F43.0>.

4.2 Syndrom vyhoření

Syndrom vyhoření se v dnešní době společnosti stává rozšířeným pojmem, typický zejména v pomáhajících profesích povoláních, jejíž náplní je práce s lidmi. Tento syndrom vzniká jako důsledek dlouhodobé pracovní zátěže, zejména v prvních několika letech od nastoupení ke sboru, kdy dochází ke ztrátě iluzí, rozčarování.⁴² Syndrom se vyvíjí zejména v průběhu chronického emočního přetížení, jemuž je policista vystaven v rámci aktivní služby.

Proces vyhoření se projevuje pozvolně, s plíživým průběhem může často zůstat téměř nepovšimnut. policisty dochází k poklesu schopnosti se adaptovat učít se novým věcem. Jakmile proces vyhoření dosáhne svého vrcholu, dochází k cykličnosti postižený jedinec se stává vězněm syndromu vyhoření. Z toho kruhu je velice těžké se vymanit svépomocí, může vést až k úplné ztrátě schopnosti pracovat.⁴³

Projevy syndromu jsou tělesné duševní vyčerpání, únava, nedůvěřivost nedůtklivost, také negativní cynickým postojem ke své práci. Policista trpící syndromem vyhoření nabývá dojmu, že veškeré úsilí, které vložil do výkonu svého povolání, nepřináší adekvátní výsledky. Mohou se dostavit pocity profesního neúspěchu pochybnosti vlastních schopnostech.⁴⁴ Vyhoření má negativní důsledky nejen pro osoby jím postižené, ale dotýká se také osob, se kterými daná osoba pracuje či adresátů policejních služeb.

Základním krokem při léčbě syndromu vyhoření je vlastní přiznání, že jedinec tímto syndromem skutečně trpí, následované snahou znovuobjevení identity policisty zejména terapeutická pomoc při získávání kontroly nad životem jedince. Léčba syndromu vyhoření, při které je nezbytná pomoc zvenčí, je dlouhodobá s rizikem opakování opakujících se epizod.⁴⁵

⁴² MALLOTOVÁ, Kateřina, *Burn-out neboli syndrom vyhoření. Psychologie dnes*. Praha: Portál, 2000, 6.ročník (2), s. 14-15. ISSN 1212-9607.

⁴³ VODÁČKOVÁ, Daniela kol., *Krizová intervence*. Praha: Portál, 2002, s.175. ISBN 80-7178696-9.

⁴⁴ ŠVINGALOVÁ, Dana, *Stres "vyhoření" profesionálů pracujících s lidmi*. Technická univerzita v Liberci, 2006, s. 55. ISBN 80-737-2105-8.

⁴⁵ MAROON, Istifan, *Syndrom vyhoření sociálních pracovníků: teorie, praxe, kazuistiky*. Praha: Portál, 2012, s. 81. ISBN 978-802-6201-809.

4.3 Posttraumatická stresová porucha

Je nesmírně náročné se racionálně emociálně vyrovnat se situacemi, které ohrožují zdraví životy lidí, přesahující běžné životní zkušenosti. Reakcí na traumatickou událost nemusí být pouze akutní stresová reakce, která byla popsána již dříve v této kapitole, ale také jako posttraumatická stresová porucha, tedy opožděná nebo protahovaná odpověď na stresovou událost nebo situaci, jak krátkodobého, tak dlouhodobého charakteru, s mimořádně ohrožujícími nebo katastrofickými rysy, která je způsobilá vyvolat silné rozrušení téměř každého jedince.⁴⁶ Oproti akutní stresové reakci, která odeznívá téměř okamžitě, je možné posttraumatickou stresovou poruchu označit za chronickou. Tato porucha společně se syndromem vyhoření představuje největší hrozby se schopností ovlivnit psychický stav policisty v souvislosti s výkonem jeho povolání negativně tak ovlivnit nejen profesní, ale také osobní život jedince.

Posttraumatická stresová porucha se netýká pouze příslušníků bezpečnostních sborů, či příslušníků vojenských útvarů, ale může se projevit obyčejných lidí, kteří prožili traumatizující zážitek, obzvláště stali-li se oběťmi trestného činu. Právě obětí trestných činů záleží při vzniku závažných následků zejména na několika faktorech. Mezi tyto faktory se řadí zejména okolnosti primární viktimizace také reakce okolí na spáchaný trestný čin včetně přístupu profesionálů blízkých osob oběti.⁴⁷

Symptomy se mohou objevit ihned po události, není však nezvyklé, když se vyskytnou až po uplynutí několika měsíců, v některých případech dokonce let. Existuje možnost, že projevy posttraumatické stresové poruchy nejsou dávány do kontextu s traumatickou událostí, která jej před časem způsobila. Toto se děje zejména v případech s opožděným nástupem.

Mezi běžné příznaky, jež jsou policisty uváděny, patří mimo jiné opakující se vnucující se vzpomínky na událost, dále také znovuprožívání zážitku formou vracejících se snů nebo nočních můr, případně náhlé

⁴⁶ *Posttraumatická stresová porucha*, MKN-10: Mezinárodní klasifikace nemocí přidružených zdravotních problémů: desátá revize. Aktualizované vydání k 1. 1. 2020 [online], [cit. 2022-03-02], dostupné z <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F43.1>.

⁴⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie, 2. rozšířené vydání*, Vydavatelství nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015, s. 219. ISBN 978-80-7380-581-4

nezvladatelné nevysvětlitelné pocity, že se tato traumatická událost bude znova opakovat.⁴⁸

Lidé trpící posttraumatickou stresovou poruchou mohou být zranitelnější vůči dalším negativním vlivům. Nezřídka se osob postižených touto poruchou rozvinula závislost na alkoholu, či jiných návykových látkách, které mohou přinášet dočasnou úlevu, případně také deprese sebevražedné nálady.⁴⁹

U příslušníků policie, kteří jsou postiženi posttraumatickou stresovou poruchou je obvyklé, že se snaží vyhýbat situacím činností, které by ji traumatickou událost mohly připomínat. Jakákoliv skutečnost připomínající tuto psychicky náročnou situaci vede k rozvoji velice nepříjemných až úzkostným pocitům. Běžné je vyhýbání se filmům či knihám s policejní tematikou, stejně jako snaha nezapojovat se do konverzací dané události.

Souvisejícím tématem je také sekundární trauma vyskytující se osob, které sami nebyly vystaveny traumatu, ale s postiženou osobou následně pracovali nebo byly s touto traumatickou situací jinak spojeni.⁵⁰ Typické jsou pocity viny selhání, či také, zejména policistů, kteří v průběhu aktivní služby přišli své kolegy. V těchto případech se sekundární trauma vyskytuje ve formě syndromu viny přeživšího.

Účinným prostředkem k předcházení posttraumatické stresové poruchy jejím příznakům se ukázala jednorázová psychologická intervence, jež bývá dle uskutečňována v doporučeném časovém rozsahu nejdříve jeden den nejpozději do uplynutí tří dnů od skončení traumatické události. Tato sezení jsou vedena odborně připraveným policejním psychologem ve formě skupinového sezení s účastníky krizových situací z řad policejních příslušníků. Cílem těchto formálních protistresových sezení je poskytnout zasahujícím policistům možnost projevit možné potlačované emoce hromadící se po prožití traumatizující skutečnosti.⁵¹

⁴⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie, 2. rozšířené vydání*, Vydavatelství nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015, s. 135. ISBN 978-80-7380-581-4

⁴⁹ VYMĚTAL, Štěpán. *Krizové situace. Policista*. 2003, roč. 9, č. 12, s. 9. ISSN 1211-7943.

⁵⁰ THOMAS, David, J. *Police Psychology: New Specialty and New Challenges for Men and Women in Blue (Forensic Psychology)*, Praeger, 2011, s. 30. ISBN 978-0-313-38728-9.

⁵¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie, 2. rozšířené vydání*, Vydavatelství nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015, s. 50. ISBN 978-80-7380-581-4

4.4 Post-shooting trauma

Použití střelné zbraně samo sobě je považováno za velice psychicky náročnou situaci, proto není překvapivé, že se některých policistů vyskytuje trauma po použití střelné zbraně ve službě, při kterém došlo ke zranění, či usmrcení člověka. Tento psychologický fenomén, posledních několika desetiletí, nesoucí některé znaky posttraumatické stresové poruchy se označuje anglickým názvem post-shooting trauma. Ačkoliv se jedná stále relativně nové téma v policejní psychologii, patří mezi jedny z těch důkladněji prozkoumaných. Zájem toto téma je zajisté způsoben zejména faktem, že pouze malý zlomek policistů po použití služební zbraně proti jinému člověku nepociťuje žádné příznaky posttraumatické stresové poruchy.

Mezi nejčastější projevy post-shooting traumatu, bez ohledu, zda byla střelba shledána za oprávněnou či nikoliv, lze zařadit zvýšený pocit nebezpečí, úzkost z budoucích situacích souvisejících s použitím služební zbraně, včetně nácviku střelby, potíže se spánkem, dále problémy vážící se na samotnou událost, jako je neustálé přehrávání si daného okamžiku problémy se soustředěním. Mezi jeden z nejčastěji uváděných symptomů související s post-shooting traumatem je také pocíťovaný hněv vůči oběti, případně dalším osobám, které jsou z pohledu zasahujícího policisty, zodpovědné za to, že byl přinucen svou zbraň použít.⁵²

Při samotné střelbě je popisována změna ve vnímání okamžiku výstřelu, často je výstřel vnímám jako mnohem hlasitější či naopak slabší, než jaká je skutečnost. Stejně tak je udáváno zkreslení ve vnímání času před po okamžiku použití zbraně. Vedle zkresleného vnímání je mezi dalšími uváděnými změnami také tunelové vidění, či pocit nereálnosti celého incidentu.⁵³

Ke stresové reakci po použití zbraně jsou náchylnější zejména policisté, vědomě se snažící potlačovat emoce, které se po takovéto situaci přirozeně vyskytují, nebo ti jedinci, kteří se naučili navenek neprojevoval své emoce stylizují se do role tvrdého, nezločnického strážce zákona.

⁵² SOLOMON, Roger M., Post-Shooting Traumatic Reactions – Pilot Study, *Psychological Services for Law Enforcement*, s. 383-393, 1986 [online] [cit. 22.2.2022], dostupné z <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/104098-104131NCJRS.pdf>

⁵³ CAMPBELL, John H., *comparative analysis of the effects of post-shooting trauma on special agents of the Federal Bureau of Investigation*, Michigan, 1992, Disertační práce. Michigan State University. [online][cit.3.3.2022], dostupné z <https://d.lib.msu.edu/etd/27984/datastream/OBJ/View>

Při použití zbraně proti jinému člověku dochází ke zhroucení základních životních představ, které jedinci poskytují pocit normálního plnohodnotného života. Při narušení představy nezranitelnosti či nesmrtelnosti, způsobené zejména náhlým svévolným zásahem do tělesné integrity, doléhá na jedince uvědomění zejména vlastní smrtelnosti. Druhou představou, která je zásadním způsobem otřesena při použití služební zbraně, je iluze kontroly všemohoucnosti, kdy traumatický zážitek ničí přesvědčení jedince schopnosti vlastním přičiněním vyřešit veškeré, sebesložitější situace bez jakéhokoliv rizika.⁵⁴

Stejně jako je tomu posttraumatické stresové poruchy, platí zde, že každý policista trauma prožívá jiným způsobem v jiném rozsahu. v případě, že byla zbraň použita oprávněně se mohou rozvinout pocity nejistoty, výčitky pochybnosti sobě samém.

Post-shooting trauma je úzce spojeno nejen s psychologickou stránkou lidské osobnosti, ale také se stránkou morální. Policisté jsou vystaveni velkému tlaku nejen ze svého okolí, ale často na sebe vyvíjejí tlak oni sami. Neustálé přemítání, zda nebylo možné situace vyřešit jiným způsobem, anebo zdali se použití zbraně nedalo nějakým způsobem předejít, posuzují své jednání ze všech stran. Těmito myšlenkami si jedinec nedovolí na traumatickou událost zapomenout, tedy ji nemůže ani překonat. Tomuto nenapomáhá ani povinnost policisty neprodleně po střelbě podat vysvětlení okolnostech celého incidentu.

Způsobem, jak předejít vzniku post-shooting traumatu, je včasná psychologická péče poskytnutá policistovi, který použil zbraň proti druhému člověku. Tato péče probíhá nezávisle na běžných procesech vyšetřování zákroku s použitím služební zbraně. Toto opatření má postiženému policistovi poskytnout pomoc v náročné profesní životní situaci.⁵⁵

⁵⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie, 2. rozšířené vydání*, Vydavatelství nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015, s. 140. ISBN 978-80-7380-581-4.

⁵⁵ Tamtéž.

5 Psychologická péče v rámci Policie ČR

Často je člověk schopen se s nečekanou zátěží vyrovnat sám, najdou se ovšem situace, kdy to není v lidských silách. V takovýchto chvílích mohou policisté najít oporu ve svých blízkých, ovšem existují situace, ve kterých se jedinec z různých důvodů nemůže anebo nechce obrátit s žádostí pomoc na své blízké. Právě pro takovéto případy jsou k dispozici pracovníci psychologické péče nabízející dle potřeby odbornost lidské pochopení při hledání cesty z tíživé životní situace policisty. Cílem této psychologické podpory je co nejvíce minimalizovat rizika spojená s profesí policisty. Obecně je možné říct, že čím lépe jsou policisté fyzicky psychicky připraveni na možnost krizové události, také čím lépe jsou informováni vlivem této situace na psychiku následných možnostech, zvyšuje se pravděpodobnost, že se s touto situací zvládnou vyrovnat bez cizí pomoci.

Schopnost vyrovnat se s prožitým traumatem je zcela individuální, přesto by každý policista, který si v rámci výkonu své profese prošel vysoce traumatickou událostí, měl mít možnost využít okamžité, bezplatné také diskrétní odborné psychologické pomoci. Jednotlivé bezpečnostní sbory jsou povinny, v rámci vytváření podmínek pro bezpečný řádný výkon služby, zajišťovat pro příslušníky mimo jiné také službu psychologické péče.⁵⁶

Krizová intervence představuje intenzivní zásah v období krize, jejím smyslem není situaci vyřešit, ale podpořit stabilizovat psychický stav jedince ve snaze předejít možnému vzniku psychických potíží dlouhodobého charakteru.⁵⁷

5.1 Základní etické zásady psychologické péče

Policejní psychologové jsou vázáni etických kodexem, stejně tak je poskytování psychologické péče založeno na určitých etických zásadách.⁵⁸ Mezi tyto zásady patří, obdobně jako je tomu lékařského tajemství, princip diskrétnosti. Psychologická péče je dále poskytována na principu dobrovolnosti policisté využívající této služby mají nárok na zachování anonymity.

⁵⁶ § 77 odst. 11 písm. l) zákona č. 361/2003 Sb. služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů – znění od 01.01.2022.

⁵⁷ ŠPATENKOVÁ, Naděžda, *Krize krizová intervence*, 1. vydání, Grada Publishing a.s., 2017, s. 14. ISBN 978-80-247-5327-0.

⁵⁸ Ministerstvo Vnitra ČR, *Možnosti psychologické podpory v Policii ČR*, Praha, 2010, s.14. ISBN 978-80-7312-065-8

O skutečnostech, které vyplynou z rozhovoru s dotčeným policistou, jsou poskytovatelé psychologické péče zavázáni pomlčet, uplatňuje se zde tedy zásada mlčenlivosti. Těmito poskytovateli se rozumí policejní psychologové, krizoví intervenenti z řad policistů, zaměstnanců Policie ČR duchovních, kteří prošli akreditovaným výcvikem ve stanovených případech také jiné osoby.

Z důvodu ochrany zájmů policisty také navázání udržení důvěrného vztahu, dostání závazku důvěrnosti, nejsou obsahu psychologické péče vedeny záznamy ani zprávy, které by byly, bez přímé žádosti policisty, poskytovány služebně nadřízeným či jiným osobám.⁵⁹

5.2 Psychologická péče

Poskytování psychologická péče v rámci Policie ČR je upraveno Pokynem policejního prezidenta č. 231/2016, psychologických službách. Služby psychologické péče jsou určeny zejména, avšak ne výlučně, policejním příslušníkům jejich blízkým, dále civilním zaměstnancům Policie ČR Ministerstva Vnitra ČR.⁶⁰

Za hlavní cíl psychologické péče poskytované v rámci policejního sboru je psychická stabilita policistů, asistence s rozvojem jejich schopností zkvalitňování jejich týmové spolupráce, tedy zlepšování výsledků jednotlivých policistů.

Systém psychologické péče se skládá z několika částí, které lze dle aktuálních potřeb osoby využít samostatně anebo ve vzájemné návaznosti. V následujících podkapitolách budou blíže rozpracovány některé z nejrozšířenějších možností psychologické péče.

5.2.1 Systém krizové intervence

Pod pojmem systém krizové intervence se skrývá nepřetržité poskytování krizové intervence, jejíž byla stanovena v úvodní kapitole této práce, osobám zasaženým traumatizující událostí, příhodné je využít označení příjemce krizové intervence. Krizová intervence je poskytována prostřednictvím krizových interventů. Těmi jsou zejména psychologové, zařazení v oddělení psychologických služeb odboru personálního krajského ředitelství policie.

⁵⁹ Ministerstvo Vnitra ČR, *Možnosti psychologické podpory v Policii ČR*, Praha, 2010, s.14. ISBN 978-80-7312-065-8

⁶⁰ POLICIE ČR, Pokyn Policejního Prezidenta č. 231/2016, psychologických službách, s. 15, viz. Příloha 1

Krizovým interventem je poskytována krizová intervence, případně další formy psychologické pomoci. Dále spolupracuje s policisty dalšími složkami integrovaného záchranného systému při poskytování krizové intervence na místě spáchání trestného činu nebo v případě mimořádné události.

Služby krizového interventa mohou využít ti policisté nebo zaměstnanci, kteří prožili anebo stále prožívají událost způsobitou vyvolat trauma. Těmito situacemi se mimo jiné rozumí zejména zákrok s použitím střelné zbraně, náročný výslech oběti, vlastní zranění nebo teroristický útok. Dále se jedná smrt nebo zranění kolegy nebo osoby blízké policistovi, účast při dopravních nehodách s přítomností smrti či vážných zranění osob.⁶¹

Nárok na využití služeb krizové intervence mají také osoby zasažené trestným činem, přednostně oběti trestného činu případně pozůstalý po oběti násilného trestného činu s následkem trestného činu, svědci trestných činů, zvláště zranitelné oběti trestných činů.

Součástí posttraumatické intervenční péče je také psychoterapie, sloužící k pochopení zvládnutí vážných psychických obtíží vázajících se na prožití traumatické události. Psychoterapie je prováděna v různých formách, dle určitých pravidel ve většině případů je dlouhodobého charakteru. Podle typu problému dalších okolností je psycholog nucen zvážit, zda je vhodné psychoterapii podstoupit, či je nutné jedince nasměrovat na jiného odborníka fungující mimo policejní prostředí.

5.2.2 Systém kolegiální podpory

Systém kolegiální podpory spočívá v poskytování psychické podpory policistů zaměstnancům, stejně tak jako jejich blízkým osobám, nacházejícím se ve složité, psychicky náročné životní situaci. Tato psychická podpora je poskytována řádně vyškolenými policisty, zaměstnanci nebo osobami, které jsou na návrh jmenování ředitelem krajského ředitelství policie k poskytování kolegiální podpory,⁶² souhrnně označováni jako poskytovatelé kolegiální podpory.

Základním cílem systému kolegiální podpory je snaha předcházet rozvoji psychických problémů policistů zaměstnanců policie také rozšíření možností

⁶¹ POLICIE ČR, Pokyn Policejního Prezidenta č. 231/2016, psychologických službách, s. 19, viz. Příloha 1

⁶² Tamtéž, s. 17.

psychické podpory v rámci Policie ČR. K dosažení tohoto cíle se využívá zejména nabídka rozhovoru, sdílení, pocitů problémů, poskytnutí konkrétní pomoci informací, stejně jako zprostředkování následné psychologické pomoci dalších odborníků.

Činnost v systému kolegiální podpory je vykonávána poskytovateli dobrovolně, ovšem není možné, aby docházelo k jakémukoliv znevýhodnění v důsledku poskytování těchto činností. V případě poskytování kolegiální podpory je tato činnost posuzována jako výkon služby nebo práce s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem.⁶³

5.2.3 Anonymní telefonní linka pomoci v krizi

Anonymní linka pomoci v krizi je řazena mezi další možnosti psychické podpory poskytované policistům. Byla zřízena zejména z důvodu vysokého počtu sebevražd mezi příslušníky policie na přelomu 20. 21. století také skutečnost, že velká část policejního sboru nevěděla, kam se obrátit pomoc po prožitě traumatické události.

Tato linka je zajišťována v rámci nepřetržitého provozu oddělením vedoucího psychologa. Je určena policistům, zaměstnancům Policie ČR, stejně tak zaměstnancům Ministerstva Vnitra ČR, pracovníkům organizací, které mají s policií uzavřenou dohodu využívání anonymní linky pomoci v krizi, kterými jsou Hasičský záchranný sbor, Celní správa, Vězeňská služba ČR Generální inspekce bezpečnostních sborů. Právo využít anonymní linku pomoci mají také rodinní příslušníci všech výše zmíněných osob.⁶⁴

Hovor lze uskutečnit v jakoukoliv denní dobu, je zcela anonymní, po volajícím tedy nejsou vyžadovány žádné osobní údaje hovorech neexistuje žádný zvukový záznam, jelikož hovory nejsou nahrávány v souladu se zásadou diskrétnosti důvěrnosti. Pracovník linky by měl být schopen volajícímu přiblížit možnosti řešení problému, případně navrhnout budoucí postup.

⁶³ POLICIE ČR, Pokyn Policejního Prezidenta č. 231/2016, psychologických službách, s. 18, viz. Příloha 1

⁶⁴ Tamtéž.

5.3 Praktický příklad psychologické péče po situaci zahrnující použití služební zbraně

Pracovník týmu posttraumatické intervenční péče byl kontaktován nadřízeným policisty účastnícího se zásahu, při kterém byl nucen použít svou služební zbraň proti nebezpečnému ozbrojenému pachateli. Tento pachatel nicméně přes zasažení střelnou zbraní uprchl zároveň při útěku zvládl zranit jednoho ze zasahujících policistů, který byl odvezen do nemocnice ve vážném stavu. Policista, jenž použil svou služební zbraň, odmítá podat oficiální výpověď situaci. Po příjezdu na adresu daného pracoviště rozebírá intervent danou situaci se služebně nadřízenou osobou. Následuje rozhovor přímo s policistou, při kterém vychází najevo, že tento policista trpí projevy akutní reakce na stres, které se v situacích zahrnující ohrožení života běžně vyskytují. Policista má problém vybavit si některé části události, trpí pocity viny spojenými s vážným zraněním kolegy vykazuje zhoršenou schopnost koncentrovat pozornost.

Na doporučení interventa je výslech odložen z důvodu policistova momentálního psychického stavu odložen na další den. Zároveň je postiženému jeho rodině nabídnuto následných služeb psychologické péče ve formě pohovoru s intervntem také předán kontakt na anonymní telefonní linku pomoci v krizi, pro možnost anonymní konzultace. Policistovi je jeho nadřízeným zajištěna doprava do místa bydliště. Následně se ukazuje, že zranění kolegy nebylo smrtelné, nicméně si vyžádalo krátkou hospitalizaci. Hned následující den je zasahujícím policistou poskytnuta objektivní výpověď.

Ačkoliv se při zákroku zraněný kolega, po adekvátní době potřebné k uzdravení, vrací do služby, po několika měsících se něj začínají projevovat symptomy posttraumatické stresové poruchy, proto je mu následně na jeho žádost v rámci psychologické péče poskytnuta psychoterapie zajišťovaná policejním psychologem působícím na psychologickém pracovišti daného Krajského ředitelství Policie ČR.⁶⁵

⁶⁵ Ministerstvo Vnitřní policie ČR, *Možnosti psychologické podpory v Policii ČR*, Praha, 2010, s.50-51. ISBN 978-80-7312-065-8.

6 Použití zbraně etické kodexy v ČR USA

Každá země se řídí jinými zákony, má nastaveny také jiné morální zásady, které považuje za důležité. Není tedy nic překvapivého, že situace, která by se v některých zemích setkala s nepochopením, či zděšením, je v odlišných zemích považována za naprosto běžnou. Toto lze říct také použití zbraně.

V této kapitole budou popsány dvě země – Česká republika Spojené státy americké, v otázkách držení použití zbraně, včetně stručného popsání legislativní úpravy spojeného morálního pohledu na použití zbraně v obou zemích, zejména v případech použití zbraně policistou. V jednotlivých částech této kapitoly budou nejprve představeny obě země samostatně, aby byl prostor k představení specifik jednotlivých států, až následně budou srovnány v nejzásadnějších otázkách této problematiky.

Dále budou rozebrány taky etické kodexy, jež jsou využívány v policejní praxi jednotlivých států, tak, aby bylo možno lépe pochopit, jakými zásadami se řídí příslušníci policejních sborů obou zemí.

6.1 Spojené státy americké

Před přikročením k tématu zbraní zejména použití služební zbraně je nutné, alespoň rámcově, vymezit fungování systém policie ve Spojených státech amerických. Policie je ve spojených státech jedním ze tří orgánů justičního systému, s velmi důkladně propracovaným systémem. Vymáhání práva je ve Spojených státech zajišťováno prostřednictvím státních policejních agentur, jež mají za úkol vyšetřit každé podezření na trestnou činnost výsledky tohoto šetření jsou povinni předkládat soudu. Pravomoci jednotlivých policejních orgánů se liší v závislosti na úrovni státní správy, ve které je daný orgán zřízen v němž působí.⁶⁶ Zdejší policejní orgány se mimo jiné podílejí na výkonu vymáhání soudních rozhodnutí stejně jako Policie ČR jsou zapojeni při mimořádných událostech při ohrožení státní bezpečnosti. Policejní orgány se zde rozdělují na federální, státní, úřady šerifa městská policejní oddělení, která svým rozsahem pravomocemi odpovídají obecní policii, tak jak ji známe nás.

⁶⁶ Role of Police in America, Criminal Justice [online] [cit. 2.3.2022], dostupné z <https://charleskochinstitute.org/stories/role-of-police-in-america>

6.1.2 Etické kodexy policejních sborů v USA

Stejně jako v ostatních státech po celém světě, ve Spojených státech amerických jsou v souladu s profesní etikou jednotlivých profesí vydávány etické kodexy. Nejinak je tomu bezpečnostních sborů působících na území všech amerických států. Všichni policejní příslušníci ve Spojených státech amerických jsou povinni se řídit Etickým kodexem policie (*Police Code of Ethics*) zároveň také Kodexem chování policie (*Police Code of Conduct*), jež byly zveřejněny Mezinárodní Asociací policejních náčelníků.

6.1.2.1 Police Code of Ethics

Policejní etický kodex ve Spojených státech amerických na první pohled silně připomíná služební slib skládaný příslušníky Policie ČR při vstupu do služebního poměru. Ve své podstatě tento kodex také přísahou je, což uvádí již první věta, „*Jako policejní důstojník slavnostně přísahám, že mou základní povinností je sloužit společnosti; chránit životy majetek; chránit nevinné před podvodem, slabé před útlakem nebo zavražďováním pořádné před násilím nebo porušování veřejného pořádku; zároveň respektovat ústavní práva všech lidí na svobodu, rovnost spravedlnost.*“⁶⁷

Dále se policisté zavazují k neposkvrněnému osobnímu životu, aby mohli jít vzorem ostatním občanům Spojených států amerických zároveň dělali čest sobě své organizaci. Tohoto má být dosaženo příkladným dodržováním zákonů poctivostí, jak při vykonávání policejní profese, tak v soukromé sféře. Na první místo je stavěno blaho druhých rozvoj sebekontroly policejních příslušníků.

Policisté podle etického kodexu mají být odvážní bez váhání se postavit tváří tvář nebezpečí, opovržení či výsměchu. Zároveň jsou povinni dodržovat mlčenlivost všech důvěrných skutečnostech, které nejsou trestným činem.

Dále se policisté zavazují k přebrání plné odpovědnosti za úroveň svého profesionálního vystupování také za své činy. Tento kodex upravuje také otázku korupčního jednání, které pokládá za porušení veřejné důvěry etiky policejní služby. Policisté nesmějí být při svém rozhodování ovlivnitelní vlastními pocity,

⁶⁷ *Police Code of Ethics*, International Association of Chiefs of Police [přeloženo] [online] [cit. 2022-02-20], dostupné z <https://www.greensboro-nc.gov/Home/ShowDocument?id=28949>

předsudky či politickým přesvědčení, aby bylo dosaženo nestrannosti spravedlnosti.⁶⁸

Společně s tímto slibem se příslušníci policejního sboru zavazují k podpoře a dodržování Ústavy Spojených států amerických také ústav jednotlivých států.

6.1.2.2 Police Code of Conduct

Policisté by měli mít neustále na paměti etickou odpovědnost své profese snažit se žít v souladu s nejvyššími možnými standardy odpovídající profesionální policii. Kodex chování policie slouží příslušníkům amerických policejních sborů jako metodický pokyn, formou doporučení, pro dosahování těchto standardů při výkonu policejní práce.

V první části kodexu jsou upraveny základní povinnosti policistů, zahrnující službu společnosti, ochranu života a majetku. Nejsou zmiňovány přesné pravomoci a povinnosti policisty, jelikož tyto jsou upraveny zákonem. Dále z kodexu vyplývá, že policista má morální povinnost chránit nevinné osoby, zajišťovat zachování míru a podílet se na ochraně práv osob na svobodu, rovnost a také spravedlnost.

Policejní práce má být, dle části druhé tohoto kodexu, vykonávána nestranně a stejně důstojně, zdvořilým a ohleduplným zacházením vůči všem občanům bez ohledu na pohlaví, barvu pleti, náboženství či rasu. Zároveň má být vymáháno práva takovým způsobem, aby policejní příslušníci při svém vystupování na veřejnosti vzbuzovali důvěru a respekt k organizaci, kterou reprezentují.

Dále se kodex zaměřuje na problematiku morálního uvážení použití síly, kdy je uvedeno, že policisté mají být zodpovědní za dodržování zásady přiměřenosti při svém rozhodování. Jsou povinni zohlednit všechny okolnosti dané situace. V některých případech může být včasné a dobře udělené rady účinnějším prostředkem k dosažení cíle více než použití hrubé síly. Na toto je navázáno doporučením, aby fyzická síla včetně donucovacích prostředků byla používána pouze v nezbytně nutných případech vždy v přiměřené míře. Policisté mají

⁶⁸ *Police Code of Ethics* [online] [cit. 2022-02-20], dostupné z <https://www.greensboro-nc.gov/Home/ShowDocument?id=28949>

morální povinnost se zdržet zbytečné krutosti působení bolesti či utrpení, v případech, kdy jsou svědky takového jednání jsou zavázáni zakročit.⁶⁹

Policejní kodex obsahuje zejména praktická doporučení, jakým způsobem by policisté nejen ve Spojených státech měli přistupovat k výkonu svého povolání. V rámci celého tohoto kodexu je význačné velké zaměření na morální aspekty výkonu profese policisty, ačkoliv je nutno říci, že zejména v oblasti použití síly jsou tyto morální zásady ze strany policejních příslušníků ve Spojených státech často porušovány.

6.1.3 Úmrtí způsobená policejní střelbou v USA

Použití služební zbraně je ve Spojených státech amerických velice často diskutovaným tématem. Velké množství osob odsuzuje počínání příslušníků americké policie za nepřiměřené užití síly, či neoprávněné použití služební zbraně.

Dle amerického deník The Washington Post od roku 2015 zemřelo v důsledku policejní střelby ve Spojených státech amerických nejméně 7140 osob, v minulém roce se jednalo 1017 obětí. Ačkoliv polovinu z obětí tvoří občané bílé pleti, počet Američanů tmavé pleti, kteří byli zabití při policejní střelbě je neúměrně vysoký. Tato skupina tvoří méně než třináct procent obyvatelstva, ale stává se obětí policejní střelby dvakrát častěji než Američané se světlou barvou pleti. Stejně tak Hispánci jsou na území Spojených států amerických zabíjeni policejními důstojníky v nepřiměřené míře.

Naprostá většina osob zastřelených příslušníky policie Spojených států od roku 2015 byli muži více než polovina z obětí byla ve věku mezi 20 40 lety. Nejvíce případů bylo zaznamenáno ve městech s vysokou koncentrací obyvatelstva, nicméně oběti policejní střelby je možné nalézt v každém ze států Ameriky.⁷⁰

Spojené státy americké se řadí mezi deset států s nejvyšším počtem obětí policejní střelby ročně.⁷¹ Tyto statistiky jsou zajímavým ukazatelem, že velké množství jedinců z řad amerických policejních důstojníků zpravidla neváhá při

⁶⁹ Police Code of Conduct [online] [cit.2022-02-22], dostupné z <https://www.greensboro-nc.gov/Home/ShowDocument?id=28949>

⁷⁰ The Washington Post, *Fatal Force: Police shootings database*, 2022 [online], [cit.2022-03-03], dostupné z <https://www.washingtonpost.com/graphics/investigations/police-shootings-database/>

⁷¹ World population review, *Police killings by country 2022* [online], [cit. 2022-03-03], dostupné z <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/police-killings-by-country>

zásahu použít svoji zbraň, bez ohledu na oprávněnost tohoto činu. Je možné se pouze domnívat, zda američtí policisté považují tyto činy za morálně správné, či zda jsou takto vysoké počty úmrtí způsobeny společenskými normami nastavenými ve Spojených státech amerických. Je ale jisté, že vnímání použití střelné zbraně ve službě americkými policisty se diametrálně odlišuje od postoje evropských policejních sborů.

6.2 Česká republika

Pravomoci povinnosti příslušníků bezpečnostních sborů jsou upraveny v příslušných právních ustanoveních. Směřování lidského chování ovšem nelze regulovat pouhými právními normami, neméně důležité jsou totiž také normy etické společně s morálními hodnotami jedince. Proto byl v roce 2005 přijat první Etický kodex Policie ČR, který si klád za úkol posílení vzájemné spolupráce mezi policií veřejností, k tomu ovšem bylo potřeba stanovit určitá etická pravidla.

6.2.1 Etický kodex Policie ČR

Ačkoliv Etický Kodex Policie ČR od svého prvního vydání již několikrát prošel novelizací, záměr ukotvení základních hodnot principů policejní práce však přetrvává. Obsahem etického kodexu jsou zejména morální požadavky, které jsou na policejní příslušníky v průběhu výkonu služby kladeny, také způsoby chování, které jsou od policisty očekávány jak samotnou Policií České republiky, tak veřejností.

Etický kodex se skládá z pěti tematických částí, jimž předchází závazek příslušníků policie tyto etické principy v něm uvedené sdílet dodržovat. První část Etického kodexu Policie ČR obsahuje základní cíle, které jsou Policií ČR považovány za zásadní zároveň vyjadřují její postavení roli ve společnosti. Mezi tyto cíle patří prosazování zákonnosti, ochrana práv svobody osob, poskytování pomoci služeb veřejnosti zejména také pomáhat chránit bezpečnost pořádek ve společnosti.⁷² Z této části lze vyzorovat, že Policie České republiky není pouze represivní složkou státu, ale je útvarem, jehož primárním cílem je chránit práva občanů zároveň působit preventivně proti páčání trestné činnosti.

⁷² Etický kodex Policie ČR [Online], dostupné z <https://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>

Druhá část je zaměřena na základní hodnoty, kterými by se policejní příslušníci měli řídit zároveň se jedná vlastnosti, jak by policisté měli být vnímáni veřejností. První touto hodnotou je profesionalita, které je možné rozumět jako souhrnu vlastností policisty, to jak fyzických, tak psychických, etických sociálních, který zaručuje schopnost policisty úspěšně zvládnout povinnosti úkoly jemu svěřené.

Dalším principem je bezúhonnost, to jak v profesním, tak v osobním životě policisty, následována hodnotou, jež zaručuje stejný rovnocenný přístup ke všem osobám službám poskytovaným Policií ČR, tou je nestrannost. Pojem odpovědnost zahrnuje zejména uvědomění si přijímání osobní odpovědnosti za své vlastní činy, nejen vůči společnosti, ale také vůči svým kolegům služebně nadřízeným osobám. Poslední ze základních hodnot, uvedených v Etickém kodexu Policie České republiky, je ohleduplnost. Tu je možno chápat jako konkrétní jednání policejního příslušníka s ohledem na aktuální podmínky situaci také s ohledem na psychický stav postižených osob.

Následující dvě části jsou zaměřeni na vymezení závazků policisty ve vztahu ke společnosti, stejně tak jako vůči ostatním příslušníkům policie. Tyto závazky stanovují zejména povinnosti, jež jsou Policií ČR plněny v rámci své činnosti ve vztahu ke svým cílům.

V páté také poslední části je představen osobní profesionální přístup příslušníka policie jakožto bezúhonné chování ve službě mimo ni, to takový jednáním, zevnějškem vystupováním, aby byl důstojným reprezentantem policejního sboru.

Celý etický kodex je uzavřen příslibem toho, že každý policista jednající v souladu se zákonem tímto etickým kodexem, si plně zaslouží úctu, respekt podporu společnosti, kterou se, s nasazením vlastního života zdraví, snaží chránit.⁷³

⁷³ Etický kodex Policie ČR [Online], dostupné z <https://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>

6.3 Rozdíly v legální úpravě práva na držení zbraně

Zatímco v České republice je držení zbraně spojeno s mnoha podmínkami upraveno v jednom souhrnném zákoně⁷⁴, americká právo na zbraň vychází z druhého dodatku Ústavy Spojených států Amerických. Kromě této federativní úpravy platí v každém členském státě ještě státní zákony upravující možnosti držení zbraně.⁷⁵

Podmínky licence pro získání zbraně se díky těmto státním zákonům liší stát od státu. Nejčastější podmínkou je dosažení plnoletosti, tedy v americkém prostředí věku 21 let absolvování oficiálního školení, ačkoliv ve spoustě států je od tohoto postupně upouštěno postačuje pouze naplnění podmínky věku. Obecně platí pravidlo, že zbraň může používat v přítomnosti dospělého dítě mladší patnácti let. ve Spojených státech amerických ovšem existují skupiny osob, kterým je držení zbraní zapovězeno. Jedná se zejména osoby, kterých bylo soudem shledáno duševní onemocnění, dále například osoby, které si odpykávali trest za těžké zločiny, či jedinci se závislostí na návykových látkách.⁷⁶

Zatímco ve Spojených státech amerických má právo na zbraň téměř každý, bez prokázání znalostí či sebemenších základů bezpečné manipulace se zbraní, také tohoto práva většina občanů využívá, v České republice platí jiná pravidla. zbrojní průkaz si může žádat pouze občan starší 21 let, který splní podmínky bezúhonnosti, spolehlivosti zdravotní způsobilosti. Pro získání zbrojního průkazu je nutno mimo jiné úspěšně absolvovat také zkoušky odborné způsobilosti.⁷⁷ Tento průkaz jedince opravňuje k nabytí vlastnictví, držení či nošení zbraně. Stále častěji se v České republice ozývají požadavky na zavedení psychotestů v rámci žádosti zbrojní průkaz celkové zpřísnění. Také je možno získat zbrojní průkaz pouze na určité typy zbraní. Ve Spojených státech amerických takováto omezení z velké části neplatí, není omezen ani počet zbraní v osobní vlastnictví na jednu osobu.

⁷⁴ Zákon č.119/2002 Sb. střelných zbraních střelivu, ve znění pozdějších předpisů (zákon zbraních)

⁷⁵ Státy USA: Od velké svobody k protiústavním zákazům [online] [cit. 2022-02-19], dostupné z <https://gunlex.cz/11-clanky/hlavni-clanky/689-staty-usa-od-velke-svobody-k-protiustavnim-zakazum>

⁷⁶ Držení zbraní povoluje ústava, odpůrci chtějí tvrdší zákon [Online] [cit 2022-02-19]. Dostupné z <https://advokatnidenik.cz/2019/08/05/drzeni-zbrani-v-usa-povoluje-ustava-odpurci-chteji-tvrdsi-zakon/>

⁷⁷ § 18 odst. 1 zákona č. 119/2002 Sb. střelných zbraních střelivu – znění od 01.02.2022

Velké rozdíly je možné zpozorovat také v oblasti nošení zbraně. Zatímco v České republice je viditelné nošení zbraně povoleno pouze příslušníkům Policie ČR dalších bezpečnostních sborů či obecní policie, v případě skrytého nošení zbraně je potřeba žádat povolení, ve Spojených státech je tomu zásadně jinak. Viditelné nošení je povoleno ve valné většině amerických států, naopak skryté nošení zbraně podléhá osvědčení některé státy skryté nošení zbraně nepovolují vůbec.⁷⁸

V České republice je použití zbraně příslušníkem Policie ČR upraveno ve zvláštním zákoně, tímto právním předpisem je Zákon Policii ČR, kde je výslovně stanoveno, v jakým případech jsou policisté oprávněni služební zbraň použít. Jedná se zejména situace, kdy je nutné odvrátit násilný útok, který ohrožuje právem chráněný zájem jako je lidský život či zdraví, použití mírnějšího donucovacího prostředku by bylo zjevně neúčinné.⁷⁹

Policejní sbory Spojených států amerických se řídí zejména federálními státními zákony držení použití zbraním, samostatná právní úprava této problematiky se nevyskytuje, anebo přinejmenším není uplatňována. Již od uchazečů povolání policisty se vyžadují znalosti zbraní umění zacházet s ní, což pouze potvrzuje jiné vnímání použití střelné zbraně ve Spojených státech v České republice.

6.4 Použití střelné zbraně podle rezolucí OSN

V prosinci 1979 byl rezolucí Valného shromáždění OSN přijat tzv. Kodex chování pro příslušníky donucovacích orgánů, mezi které který stanovuje, že síla může být použita těmito orgány pouze v případech, je-li to nezbytně nutné zároveň pouze v rozsahu, který je nezbytný pro plnění jeho povinností.⁸⁰ Je tedy nutné se řídit principy proporcionality nezbytnosti.

Použití střelné zbraně, podle tohoto kodexu, podléhá nejpřísněji upraveným podmínkám je možné ji použít pouze jako nejkrajnější opatření. V zásadě mohou

⁷⁸ Nošení zbraní v USA [online] [cit. 2022-03-05], dostupné z <https://zbrojnice.com/2019/11/04/oklahoma-se-stala-16-statem-usa-kde-bude-mozne-nosit-zbrane-bez-zvlastniho-povoleni/>

⁷⁹ § 56 odst. 2 zákona č. 273/2008 Sb. Policii ČR – znění od 01.01.2022

⁸⁰ UN, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials*, 1979 [online] [cit. 2022-02-20], dostupné z <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/lawenforcementofficials.aspx>

být zbraně použity pouze tehdy, pokud je pachatelem či podezřelým kladen ozbrojený odpor anebo jsou jím jinak ohroženy životy či zdraví jiných osob, to ovšem za předpokladu, že použití mírnějších prostředků by nebylo postačující.⁸¹

Dalším rezolucí, zmiňující použití střelné zbraně, je dokument s názvem Základní zásady použití síly střelných zbraní příslušníky donucovacích orgánů, který byl přijat na 8. kongresu OSN prevenci kriminality zacházení s pachateli v září 1990. V tomto usnesení je upraveno, že střelné zbraně nesmí být použito proti jiným osobám, kdy výjimku tvoří sebeobrané situace případně obrana druhých osob proti bezprostředně hrozícímu nebezpečí zranění či smrti, či jiných mimořádných případů.⁸²

Oba tyto dokumenty jsou považovány za nesmluvní, tedy nezavazující členské státy OSN. Slouží pouze jako doporučující instrukce základní zásady, kterých je vhodné se držet, zejména v období míru za účelem ochrany základních lidských práv.

6.5 Srovnání ČR Spojených států amerických

Zatímco v České republice se policejní příslušníci k použití své služební zbraně v mnoha případech neuchýlí, ve Spojených státech je použití zbraně příslušníky policejního sboru běžnou záležitostí. Tato skutečnost je způsobena zejména jinou úpravou zásadně větší volností při použití střelné zbraně amerických bezpečnostních sborů. Tomu také odpovídají počty zásahů s využitím služební zbraně také počty osob usmrcených policejní střelbou.

Zatímco v České republice je ročně evidováno pouze několik desítek případů použití služební zbraně, se bezpochyby, navzdory tomu, že přesné statistiky nejsou zámořskými bezpečnostními sbory vedeny, ve Spojených státech amerických jedná čísla v řádech několika tisíc, z čehož každoročně v důsledku policejní střelby umírá přibližně tisíc osob. V České republice je možné mluvit případech úmrtí v řádu jednotek.

Tento obrovský rozdíl mezi oběma zeměmi zřejmě vychází ze skutečnosti, že policejní sbory působící na území Spojených států amerických se dennodenně

⁸¹ Tamtéž.

⁸² UN, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement officials* 1990 [online] [cit. 2022-02-20], dostupné z <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/useofforceandfirearms.aspx>

potýkají s činností gangů zločineckých skupin, jejichž existence je úzce spjatá s držním používáním střelných zbraní.

Je nutno poznamenat, že v České republice je legislativní úprava držení nošení zbraní podstatně přísnější, což je důvodem, že pouze malé procento českých občanů je majitelem střelné zbraně. Stejně tak je oprávnění zdejších policistů použít svou zbraň proti jinému člověku vymezeno mnohem úžeji, než je tomu v druhé zmíněné zemi. Zároveň je v prostředí českých bezpečnostních sborů považována služební zbraň za nejkrajnější prostředek prosazování práva, jejich kolegové ve Spojených státech amerických, kde je zbraň běžnou součástí lidského života, jsou jejímu použití mnohem otevřenější.

Co se týče morální stránky použití zbraně v obou zemích, je možné předpokládat, vzhledem k výchově celkovému vztahu ke zbráním, je vnímání morálnosti tohoto činu diametrálně odlišné. Ačkoliv ve Spojených státech je lidský život jednou z nejdůležitějších hodnot, morální vnímání střelby je zde pojato jiným způsobem než v evropských zemích. Postoj amerických policistů ke střelbě je otevřenější, střelba je považována za prostředek dosažení cíle, proto je považována za morálně přijatelnou. Ačkoliv se zajisté zde naleznou jedinci, kteří zvažují morální aspekty svého jednání snaží se volit mírnější prostředky, je nepopíratelné, že příslušníci policejních sborů jsou již od výcviku vedeni, že střelná zbraň je neúčinnějším prostředkem nemá být váháno s jejím použitím. Nutno říct, že zde v rámci policejních zákroků musí být policejní střelba následně prokázána jako oprávněná, každopádně je zde tento pojem vnímán v mnohem širším pojetí, nežli je tomu v České republice.

Je možné považovat za zarážející, že ačkoliv bylo toto chování již mnohokrát veřejně odsouzeno, to nejen veřejností jako takovou, ale také dalšími příslušníky bezpečnostních sborů, nejsou podnikány žádné zjevné kroky k omezení podobného jednání.

Při pohledu na etické kodexy, jež jsou zavedeny v obou státech, lze konstatovat, že se v mnohém příliš neliší, v obou případech je možno nalézt závazek chránit společnost, zejména život zdraví občanů, stejně jako majetek. Stejně tak je možné ve všech rozebíraných etických kodexech vyzorovat velice podobné základní hodnoty, ke kterým patří mimo jiné ohleduplnost, nestrannost odpovědnost za vlastní činy, stejně jako závazek policistů k přebrání

odpovědnosti za vlastní morální rozvoj vzdělávání. Etický kodex policejních příslušníků Spojených států amerických se svou formální úpravou podobá spíše služebnímu slibu, tak jak jej známe z prostředí policejního sboru České republiky.

Je k zamyšlení, čím může být způsobeno, že ačkoliv etické kodexy obou zemí jsou založeny na téměř identických hodnotách, výkon policejní práce se tak výrazně liší, zejména v oblasti použití hrubé fyzické síly zdánlivě chybějících zábran při použití zbraně proti jiné osobě.

Závěr

Cílem práce bylo přiblížit problematiku použití služební zbraně nejen z hlediska právního, ale se zaměřením zejména na psychologickou mravní stránku, které při rozhodování hrají hlavní roli. Není sebemenších pochyb, že policisté jsou dennodenně vystavováni vysoce zátěžovým situacím, které si obyčejní občané asi ani nedokáží představit. Morální volba, před kterou jsou policisté postaveni v případě, kdy se zdá nevyhnutelné použít služební zbraň, ovšem všechny tyto situace vysoce převyšuje. Z celého srdce doufám, že tento cíl byl naplněn, když pravděpodobně není v lidských silách dopodrobna vystihnout všechny myšlenky pocity, které se zasahujícím policistům v tyto krizové momenty honí hlavou, často to totiž nejspíše netuší ani oni sami. Lidská mysl je velice složitý nástroj její pochopení chce spoustu času, jedno je ovšem jisté. Každý člověk je jedinečný s tím tak jeho uvažování nastavení zásad, které v životě považuje za důležité.

Ačkoliv se na první pohled může zdát, že práce se zabývá množstvím na sobě vzájemně nezávislých témat, ale není tomu tak. Všechny témata jsou vzájemně propojena otázkou emočního prožívání morální odpovědnosti policistů. V práci jsou shrnuty základní aspekty policejní práce, zejména ty, které policisty během výkonu jejich profese zásadním způsobem ovlivňují formují jejich profesní osobnost.

Hlavní část práce se snažila přiblížit stresovou situaci, již použití služební zbraně zajisté je, poukázat nejen na morální hodnoty, které jsou v takovýchto momentech v ohrožení. ačkoliv je jednání v souladu s vlastními morálními zásadami v mnoha případech ku prospěchu, existují situace, ve kterých jedinec může začít zpochybňovat sám sebe samotné hodnoty, kterým věří.

Lidská psychika je velice křehká, tak často stačí málo, aby se nejčestnější člověk dostal na pomyslné psychické dno, to přesto, že podnikl vše v souladu s právními etickými předpisy. Z tohoto důvodu je součástí práce také část ukazující možnosti psychologické pomoci péče v těžkých životních situacích policisty, který si dobrovolně vybral pomáhat prosazovat právo chránit společnost.

Závěrečná kapitola poukázala na skutečnost, jak velký rozdíl je způsobitelné zapříčinit rozdílné nastavení morálních hodnot, ne jednotlivce, ale celé společnosti žijící na území určitého státu. Tyto morální zásady posouvají hranici vnímání, co

je dobré co se naopak považuje za nepřípustné. Tento rozdíl byl demonstrován na příkladu rozdílného vnímání použití služební zbraně ve dvou státech, jež od sebe dělí několik tisíc kilometrů.

Obdiv úcta, které jsem celý život cítila k lidem, kteří den, co den, dobrovolně oblékají policejní stejnokroj vydávají se do ulic, aby chránili společnost dělali často velice nepříjemné činnosti, vědomi si všech rizik, při psaní této práce jediné vzrostly.

Seznam použité literatury

1. CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot. 2.*, dopl. přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2295-4.
2. CIGÁNIK, Ľubomír, *Policajná Strelba*, Bratislava: Akadémie Policajného zboru SR, 1993.
3. ČERNÝ, Pavel Michal GOETZ, *Manuál obranné střelby*, Grada Publishing, a.s., 2004. ISBN 80-247-0739-X.
4. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie, 2. rozšířené vydání*, Vydavatelství nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-7380-581-4.
5. DOYLE, Hannah, *Shooting to kill – The Ethics of Police and Military Use of Lethal Force*, New York: Oxford University Press, 2016. ISBN 9780190626136
6. HENRY, Vincent E., *Death Work: Police, Trauma and the Psychology of Survival*, Oxford University Press, 2004. ISBN 9780195157659
7. HERZOGOVÁ, Zuzana, *Policejní etika. 1. vyd.* Praha, 2003, ISBN 80-238-9984-8.
8. MALLOTOVÁ, Kateřina, *Burn-out neboli syndrom vyhoření. Psychologie dnes*. Praha: Portál, 2000, 6.ročník (2). ISSN 1212-9607.
9. MAROON, Istifan, *Syndrom vyhoření sociálních pracovníků: teorie, praxe, kazuistiky*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-802-6201-809.
10. MV ČR, *Možnosti psychologické podpory v Policii ČR*, Praha, 2010. ISBN 978-80-7312-065-8
11. NESVADBA, Petr. *Policejní etika*. Plzeň: Vydavatelství nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-195-3
12. SCHIRRMACHER, Thomas. *Morální odpovědnost: tři rozměry etického rozhodování – zákon, moudrost, svědomí*. Praha: Návrat domů, 2016. ISBN 978-80-7255-353-2
13. ŠPATENKOVÁ, Naděžda, *Krise krizová intervence, 1. vydání*, Grada Publishing a.s., 2017. ISBN 978-80-247-5327-0.
14. ŠTEINBACH, Miroslav. *Zákon Policii České republiky: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-193-6.
15. ŠVINGALOVÁ, Dana, *Stres "vyhoření" profesionálů pracujících s lidmi*. Technická univerzita v Liberci, 2006. ISBN 80-737-2105-8.
16. THOMAS, David, J. *Police Psychology: New Specialty and New Challenges for Men and Women in Blue (Forensic Psychology)*, Praeger, 2011. ISBN 978-0-313-38728-9.
17. VACEK, Pavel. *Morální vývoj v psychologických pedagogických souvislostech*. Vyd. 3. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. ISBN 978-80-7435-051-1.
18. VAN DER KOLK, Bessel A. *Psychological Trauma*, American Psychiatric Pub, 2003. ISBN 978-15-856-2162-0.
19. VODÁČKOVÁ, Daniela kol., *Krizová intervence*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178696-9.
20. VYMĚTAL, Štěpán. *Krizové situace. Policista*. 2003, roč. 9, č. 12. ISSN 1211-7943.
21. WALKER, Lawrence J., *Gender and Morality, Handbook of Moral Development* New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 2006, ISBN 0-8058-4751-0.

Webové stránky elektronické zdroje

1. *Akutní stresová reakce*, MKN-10: Mezinárodní klasifikace nemocí přidružených zdravotních problémů: desátá revize. Aktualizované vydání k 1. 1. 2020 [online], [citováno 2022-03-02], dostupné z <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F43.0>.
2. CAMPBELL, John H., *comparative analysis of the effects of post-shooting trauma on special agents of the Federal Bureau of Investigation*, Michigan, 1992, Disertační práce. Michigan State University. [online][cit.2022-03-03], dostupné z <https://d.lib.msu.edu/etd/27984/datastream/OBJ/View>
3. Držení zbraní povoluje ústava, odpůrci chtějí tvrdší zákon [Online] [cit 2022-02-19]. Dostupné z <https://advokatnidenik.cz/2019/08/05/drzeni-zbrani-v-usa-povoluje-ustava->
4. Etický kodex Policie ČR [Online], dostupné z <https://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>
5. Nošení zbraní v USA [online] [cit.2022-03-05], dostupné z <https://zbrojnice.com/2019/11/04/oklahoma-se-stala-16-statem-usa-kde-bude-mozne-nosit-zbrane-bez-zvlastniho-povoleni/>
6. Police Code of Conduct [online] [cit.2022-02-22], dostupné z <https://www.greensboro-nc.gov/Home/ShowDocument?id=28949>
7. *Police Code of Ethics* [online] [cit. 2022-02-20], dostupné z <https://www.greensboro-nc.gov/Home/ShowDocument?id=28949>
8. Policie ČR, Služební slib [online], [cit. 28.12.2021], dostupné z <https://www.policie.cz/clanek/sluzebni-slib.aspx>
9. *Posttraumatická stresová porucha*, MKN-10: Mezinárodní klasifikace nemocí přidružených zdravotních problémů: desátá revize. Aktualizované vydání k 1. 1. 2020 [online], [cit. 2022-03-02], dostupné z <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F43.1>.
10. Role of Police in America, Criminal Justice [online] [cit. 2.3.2022], dostupné z <https://charleskochinstitute.org/stories/role-of-police-in-america>
11. SOLOMON, Roger M., Post-Shooting Traumatic Reactions – Pilot Study, Psychological Services for Law Enforcement, s. 383-393, 1986 [online] [cit. 22.2.2022], dostupné z <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/104098-104131NCJRS.pdf>
12. Státy USA: Od velké svobody k protiústavním zákazům [online] [cit. 2022-02-19], dostupné z <https://gunlex.cz/11-clanky/hlavni-clanky/689-staty-usa-od-velke-svobody-k-protiustavnim-zakazum>
13. The Washington Post, *Fatal Force: Police shootings database*, 2022 [online], [cit.2022-03-03], dostupné z <https://www.washingtonpost.com/graphics/investigations/police-shootings-database/>

14. UN, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement officials* 1990 [online] [cit. 2022-02-20], dostupné z <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/useofforceandfirearms.aspx>
15. UN, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials*, 1979 [online] [cit. 2022-02-20], dostupné z <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/lawenforcementofficials.aspx>
16. World population review, *Police killings by country 2022* [online], [cit. 2022-03-03], dostupné z <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/police-killings-by-country>
17. ZELENÁKOVÁ, Pavla, *Stres nemusí být vždy špatný* [online], 2017, citováno 20.1.2022, dostupné z <https://psychologieprokazdeho.cz/stres-nemusi-byt-vzdy-spatny/>

Právní předpisy

1. Zákon č. 273/2008 Sb. Policii ČR
2. Zákon č. 119/2002 Sb. střelných zbraních střelivu, ve znění pozdějších předpisů.
3. Zákon č. 361/2003 Sb. služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam příloh

1. Pokyn Policejního Prezidenta č. 231/2016, psychologických službách, strany 14–23.

Příloha 1 - Pokyn Policejního Prezidenta č. 231/2016, psychologických službách, strany 14–23.

PPP č. 231/2016

Strana 14

Hlava III Psychologická péče

Čl. 15

Možnosti psychologické péče

(1) Psychologickou péčí se rozumí činnost, při které psycholog poskytuje policistům a zaměstnancům zejména

- a) konzultační a poradenskou činnost zaměřenou na poskytnutí krátkodobé podpory při řešení konkrétního a aktuálního problému (např. vztahového, výchovného, komunikačního) zahrnující např. poskytnutí pomoci při orientování se v problému, poskytnutí odborných informací, doporučení dílčích kroků, nácvik potřebných dovedností ke zvládnutí problému, případně doporučení či zprostředkování další odborné pomoci,
- b) psychoterapii, kterou se pro účely tohoto pokynu rozumí systematické (krátkodobé nebo dlouhodobé) použití psychoterapeutických postupů k řešení duševních obtíží nebo problémů běžného života,
- c) krizovou intervenci, kterou se pro účely tohoto pokynu rozumí krátkodobá specializovaná pomoc poskytovaná za účelem redukce nepříznivých psychických následků způsobených traumatizující událostí a obnovení psychické rovnováhy; krizová intervence je poskytována například formou první psychické pomoci, krizově intervenčního rozhovoru nebo zprostředkováním kontaktů k získání další odborné pomoci,
- d) supervizi, kterou se pro účely tohoto pokynu rozumí činnost zaměřená na osobní a profesní růst, zlepšení připravenosti pro zvládání náročných situací, upevňování žádoucích a funkčních postojů a vzorců chování, rozvoj sebereflexe a schopnost zvládání stresu, posilování motivace a spokojenosti z vlastní práce a prevenci syndromu vyhoření,
- e) vzdělávací činnosti zaměřené na zátěžové situace a nácvik dovedností k jejich zvládnutí,
- f) činnosti ke zkvalitňování týmové spolupráce a budování týmů (např. diagnostika týmů, zjišťování a posilování pozitivní atmosféry na pracovišti a vztahů ve skupině).

(2) Cílem psychologické péče je psychická stabilita policistů a zaměstnanců, rozvoj jejich schopností a zkvalitňování jejich práce v týmu. Výjimečně ji lze poskytnout také osobám policistům a zaměstnancům blízkým, pokud je to pro psychickou stabilitu těchto policistů a zaměstnanců potřebné.

(3) Psychologická péče je poskytována jednotlivcům nebo skupinám na žádost policistů a zaměstnanců, jejich nadřízeného nebo osob policistům nebo zaměstnancům blízkých. Psychologická péče probíhá diskrétně a na základě dobrovolnosti. O poskytování psychologické péče se nezpracovávají a neuchovávají osobní údaje.

(4) Psychologickou péčí může, v případě potřeby, poskytovat také lektor odboru zabezpečení výuky vzdělávacího zařízení Útvaru policejního vzdělávání a služební přípravy^{33a)}, pokud absolvoval jednooborové magisterské studium v oboru psychologie.

Čl. 16

Další možnosti psychické podpory

(1) Další možností psychické podpory je využití nepřetržitého provozu anonymní telefonní linky pomoci v krizi (tel. č.: 974 834 688), kterou zajišťuje oddělení vedoucího psychologa a jejíž statut je uveden v příloze č. 12 k tomuto pokynu. Linka pomoci v krizi je určena

- a) policistům,
- b) zaměstnancům,
- c) zaměstnancům Ministerstva vnitra (dále jen „ministerstvo“),
- d) pracovníkům organizací, se kterými má policie uzavřenu dohodu³⁴⁾, a jejich rodinným příslušníkům.

(2) Linka pomoci v krizi poskytuje

- a) pomoc v situacích akutního či dlouhodobého stavu psychické nouze,
- b) kontakty (např. na odborná pracoviště a organizace poskytující psychologické, sociální nebo právní služby) a informace (např. o vhodných postupech),
- c) prevenci sebepoškozujícího či okolí poškozujícího jednání a prevenci protiprávního jednání, které by mohlo vzniknout v důsledku obtížně řešitelných životních situací.

(3) Policisté a zaměstnanci zajišťující provoz linky pomoci v krizi poskytují zároveň internetové psychologické poradenství (e-mail: pomoc.ski@pcr.cz) a pomoc prostřednictvím internetového komunikačního programu Skype (jméno Skype: linkapomoci).

(4) K prevenci rozvoje psychických obtíží a rozšíření možností psychické podpory lze využít systém kolegiální podpory.

(5) K nepřetržitému poskytování krizové intervence policistům a zaměstnancům se využije systém krizové intervence.

^{33a)} Čl. 3 přílohy č. 1 k rozkazu ředitele Útvaru policejního vzdělávání a služební přípravy č. 3/2018, kterým se vydává organizační řád Útvaru policejního vzdělávání a služební přípravy.

³⁴⁾ Dohoda o využívání anonymní linky pomoci v krizi ze dne 6. prosince 2013, kterou uzavřely Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor České republiky, Vězeňská služba České republiky, Celní správa České republiky a Generální inspekce bezpečnostních sborů.
Realizační dohoda o spolupráci v oblasti odborné přípravy, výcviky, nasazení a plnění dalších úkolů Armády České republiky a Policie České republiky ze dne 22. srpna 2017.

Hlava IV Psychologická asistence

Čl. 17

(1) Psychologickou asistencí se rozumí činnost, při které psycholog asistuje policistům a poskytuje jim psychologický servis v různých oblastech výkonu služby.

(2) Psycholog může asistovat při

- a) komunikačně náročných situacích s osobami z řad veřejnosti,
- b) výcviku policistů,
- c) provádění úkonů v rámci přípravného řízení podle trestního řádu,
- d) preventivních aktivitách policie vůči veřejnosti.

(3) Cílem psychologické asistence je odborná podpora policejních činností, při kterých lze aplikovat odborné psychologické poznatky.

(4) K nepřetržitému poskytování krizové intervence obětem trestných činů, obětem mimořádných událostí a dalším osobám zasaženým trestnou činností nebo mimořádnými událostmi se využije systém krizové intervence.

Hlava V Osobnostní rozvoj policisty ve zkušební době

Čl. 17a

(1) Psycholog může poté, co učinil závěr o tom, že posuzovaná osoba je osobnostně způsobilá k přijetí do služebního poměru²¹⁾, vyhotovit doporučení k osobnostnímu rozvoji posuzované osoby (dále jen „doporučení k osobnostnímu rozvoji“), které bude podkladem pro rozvoj a udržování osobnostní způsobilosti policisty ve zkušební době^{34a)}. Vzor doporučení k osobnostnímu rozvoji je uveden v části první přílohy č. 13 k tomuto pokynu.

(2) Stejnopis doporučení k osobnostnímu rozvoji psycholog

- a) předá posuzované osobě a
- b) uloží na pracovišti psychologa; pokud bude posuzovaná osoba během zkušební doby^{34a)} zařazena do vzdělávacího zařízení Útvaru policejního vzdělávání a služební přípravy (dále jen „vzdělávací zařízení“), obdrží příslušný psycholog vzdělávacího zařízení stejnopis doporučení k osobnostnímu rozvoji policisty.

(3) Před ukončením zkušební doby^{34a)} policisty vyhotoví psycholog, nebo psycholog vzdělávacího zařízení, v jehož působnosti je policista právě zařazen, vyhodnocení doporučení k osobnostnímu rozvoji, jehož vzor je uveden v části druhé přílohy č. 13 k tomuto pokynu, přičemž

- a) psycholog pracoviště psychologa, které zjišťovalo osobnostní způsobilost policisty,
 1. poskytne jeden stejnopis vyhodnocení doporučení k osobnostnímu rozvoji policistovi a

^{34a)} § 11a zákona č. 361/2003 Sb.

2. jeden stejnopis založí na pracovišti psychologa poté, co s ním seznámil služebního funkcionáře (čl. 2 písm. f)), nebo
- b) psycholog vzdělávacího zařízení
1. poskytne jeden stejnopis vyhodnocení doporučení k osobnostnímu rozvoji policistovi a
 2. jeden stejnopis zašle cestou služebního funkcionáře (čl. 2 písm. f)), k založení pracovišti psychologa.

(4) Služební funkcionář, který ustanovil policistu na služební místo, je oprávněn seznamovat se s doporučením k osobnostnímu rozvoji a s vyhodnocením doporučení k osobnostnímu rozvoji.

(5) Psycholog vzdělávacího zařízení zpracovává osobní údaje policisty obsažené ve stejnopisu doporučení k osobnostnímu rozvoji a vyhodnocení doporučení k osobnostnímu rozvoji v souladu se spisovým řádem^{34b)} po dobu jednoho roku po ukončení zkušební doby policisty, poté je neprodleně zlikviduje.

(6) Psycholog vzdělávacího zařízení veškeré jím zpracovávané osobní údaje policisty zlikviduje i v případě, že policista k základní odborné přípravě nenastoupí, nebo základní odbornou přípravu přerušil nebo ukončil.

ČÁST TŘETÍ SYSTÉMY ZŘÍZENÉ K ROZŠÍŘENÍ PSYCHICKÉ PODPORY

Hlava I Systém kolegiální podpory

Čl. 18

(1) Systémem kolegiální podpory se rozumí poskytování psychické podpory policistům a zaměstnancům, popřípadě jejich blízkým osobám (dále jen „příjemce kolegiální podpory“), kteří jsou v komplikované, psychicky náročné životní situaci, poskytovateli kolegiální podpory – peery³⁵⁾ (dále jen „poskytovatel kolegiální podpory“).

(2) Systém kolegiální podpory spočívá zejména v nabídce rozhovoru, sdílení pocitů a problémů, konkrétní pomoci či informací (např. o vhodných postupech, o institucích, které mohou přispět k řešení aktuálního problému), popřípadě v nabídce zprostředkování psychologické pomoci u dalších odborníků.

(3) Cílem systému kolegiální podpory je předcházení rozvoji psychických obtíží policistů a zaměstnanců a rozšíření možností psychické podpory.

Čl. 19

Poskytovatel kolegiální podpory

(1) Poskytovatel kolegiální podpory je v kolegiální podpoře řádně vyškolený policista, zaměstnanec nebo osoba, kteří jsou na návrh koordinátora systému kolegiální podpory jmenováni ředitelem krajského ředitelství policie k poskytování kolegiální podpory.

^{34b)} Pokyn policejního prezidenta č. 170/2015.

³⁵⁾ <https://pp-portal.pcr.cz/op/ovp/SitePages/DomovskaStranka.aspx>

(2) Poskytovatel kolegiální podpory

- a) vykonává činnost v systému kolegiální podpory dobrovolně,
- b) poskytuje kolegiální podporu na žádost příjemce kolegiální podpory nebo mu ji nabízí na základě svého uvážení, žádosti nadřízeného nebo dalších osob,
- c) nesmí být jakkoli znevýhodňován z důvodu této činnosti,
- d) je ve své činnosti nezávislý a o skutečnostech, o kterých se dozví v rámci kolegiální podpory, zachovává mlčenlivost,
- e) dbá o svůj odborný rozvoj a účastní se odborné přípravy organizované koordinátory nebo lektory systému kolegiální podpory.

(3) Činnost poskytovatele kolegiální podpory se posuzuje s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem jako výkon práce nebo služby.

Čl. 20

Koordinátor a lektor systému kolegiální podpory

(1) Koordinátorem systému kolegiální podpory je psycholog nebo poskytovatel kolegiální podpory jmenovaný ředitelem krajského ředitelství policie, který organizačně zajišťuje činnost systému kolegiální podpory v územní působnosti krajského ředitelství policie.

(2) Koordinátor systému kolegiální podpory

- a) předkládá návrhy na jmenování poskytovatelů kolegiální podpory,
- b) vede seznam poskytovatelů kolegiální podpory a evidenci činnosti své i poskytovatelů kolegiální podpory,
- c) zajišťuje
 1. spolupráci a součinnost s poskytovateli kolegiální podpory a psychology, psychology a týmy posttraumatické péče Hasičského záchranného sboru České republiky, s psychologickým pracovištěm ministerstva³⁶⁾ a dalšími psychologickými mimorezortními pracovišti či organizacemi,
 2. propagaci nabídky služeb poskytovatelů kolegiální podpory,
- d) vyhodnocuje každoročně činnost systému kolegiální podpory v rámci své působnosti,
- e) organizačně zabezpečuje školení a další vzdělávání poskytovatelů kolegiální podpory.

(3) Lektor systému kolegiální podpory je psycholog či psycholog ministerstva, který po řádném proškolení obdržel od oddělení vedoucího psychologa osvědčení o absolvování školení pro lektory systému kolegiální podpory, a zejména

- a) je odpovědný za odbornou úroveň školení a průběžné vzdělávání poskytovatelů kolegiální podpory zařazených v jeho působnosti,

³⁶⁾ Čl. 1 nařízení Ministerstva vnitra č. 62/2007, kterým se vydává statut psychologického pracoviště Ministerstva vnitra a etický kodex psychologa.

b) zajišťuje poskytovatelům kolegiální podpory psychologickou péči formou supervize podle dle čl. 15 odst. 1 písm. d).

(4) Školení lektorů systému kolegiální podpory zajišťuje oddělení vedoucího psychologa.

Čl. 21

Organizace systému kolegiální podpory

(1) Systém kolegiální podpory je zřízen v krajských ředitelstvích policie a může být podle potřeby zřízen i v útvech policie s celostátní působností.

(2) Struktura a činnost systému kolegiální podpory může být upřesněna interním aktem řízení ředitele krajského ředitelství policie, popřípadě ředitele útvaru policie s celostátní působností podle jejich specifických potřeb.

(3) V případě zřízení systému kolegiální podpory v útvaru policie s celostátní působností se ustanovení čl. 18 až 20 použijí přiměřeně.

Hlava II

Systém krizové intervence

Čl. 22

(1) Systémem krizové intervence se rozumí nepřetržité poskytování krizové intervence osobám zasaženým traumatizující událostí (dále jen „příjemce krizové intervence“). Poskytovatelem krizové intervence je krizový intervent.

(2) Příjemcem krizové intervence je

- a) policista nebo zaměstnanec, který prožil nebo prožívá traumatizující událost, zejména
 1. zákrok s použitím střelné zbraně, účast v akci na záchranu rukojmí, pronásledování nebezpečného pachatele, zákrok proti agresivním skupinám, náročný výslech oběti, vlastní zranění, teroristický útok nebo jinou mimořádnou událost,
 2. smrt nebo zranění kolegy nebo blízké osoby, pohled na usmrcení osob či jejich těžká zranění při vážných dopravních nehodách, průmyslových haváriích nebo hromadných neštěstích,
- b) osoba zasažená trestným činem, zejména
 1. oběť násilného trestného činu nebo pozůstalý po oběti násilného trestného činu s následkem smrti³⁷⁾,
 2. zvláště zranitelná oběť trestných činů³⁸⁾,
 3. další osoba zvláště traumatizovaná trestným činem (svědek),

³⁷⁾ Např. § 140, 141, 145, 149 a 173 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

³⁸⁾ § 2 odst. 4 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů).

- c) oběť mimořádné události³⁹⁾, zejména
 1. oběť krizové situace⁴⁰⁾,
 2. oběť dopravní nehody s těžkou újmou na zdraví nebo pozůstalý po oběti dopravní nehody s následkem smrti,
 3. další osoba zvláště traumatizovaná mimořádnou událostí,
- d) rodinný příslušník pohřešované osoby, zejména dítěte v ohrožení⁴¹⁾,
- e) osoba, již je poskytována krátkodobá ochrana⁴²⁾.

(3) Systém krizové intervence spočívá

- a) v poskytnutí krizové intervence, případně podle potřeby, ve zhodnocení situace a v dalších formách podpory (např. konzultace, podpora při výslechu),
- b) v nepřetržitém provozu linky pro podporu systému krizové intervence (tel. č. 974 834 788) zajišťované oddělením vedoucího psychologa,
- c) v případném zprostředkování kontaktu mezi příjemcem krizové intervence a rezortními nebo mimorezortními odborníky, anebo organizacemi poskytujícími psychologickou, sociální nebo právní pomoc,
- d) v předání osobních údajů příjemce krizové intervence mimorezortním organizacím za podmínek uvedených v čl. 26.

(4) Cílem systému krizové intervence je prevence rozvoje psychických potíží spojených s prožitím traumatizující události a zabránění vzniku či prohlubování druhotné újmy⁴³⁾ způsobené trestným činem či mimořádnou událostí.

Čl. 23

Krizový intervent

(1) Krizový intervent je

- a) policista nebo zaměstnanec řádně vyškolený v krizové intervenci, který je na návrh koordinátora systému krizové intervence jmenován ředitelem krajského ředitelství policie k plnění úkolů krizového interventa,
- b) psycholog ve služebním poměru zařazený v oddělení psychologických služeb odboru personálního krajského ředitelství policie nebo
- c) psycholog ve služebním poměru nezařazený v oddělení psychologických služeb odboru personálního krajského ředitelství policie, pokud mu to plnění jeho služebních povinností umožní, a kterého na návrh koordinátora systému krizové

³⁹⁾ § 2 písm. b) zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

⁴⁰⁾ § 2 písm. b) a § 3 odst. 1 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a změně některých zákonů (krizového zákona).

⁴¹⁾ Čl. 2 písm. g) a čl. 20 odst. 5 písm. e) pokynu policejního prezidenta č. 53/2015, o pátrání.

⁴²⁾ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 11/2011, o provádění krátkodobé ochrany osob.

⁴³⁾ § 2 odst. 5 zákona č. 45/2013 Sb.

intervence ředitel krajského ředitelství policie jmenuje k plnění úkolů krizového intervenanta.

(2) Krizový intervent

- a) poskytuje krizovou intervenci případně další formy psychické podpory,
- b) informuje příjemce krizové intervence o možnosti poskytnutí psychologické, sociální nebo právní pomoci mimorezortními odborníky nebo organizacemi,
- c) poskytuje policistům a zaměstnancům informace o možnostech psychologické péče u policie,
- d) spolupracuje zejména s oddělením vedoucího psychologa, například v oblasti využívání průběžných odborných konzultací, získání telefonických kontaktů na další krizové interventy nebo externí organizace,
- e) spolupracuje při poskytování krizové intervence na místě trestného činu nebo mimořádné události se složkami integrovaného záchranného systému,
- f) průběžně se vzdělává v oblasti krizové intervence.

Čl. 24

Koordinátor a lektor systému krizové intervence

(1) Koordinátorem systému krizové intervence je krizový intervent jmenovaný ředitelem krajského ředitelství policie, který organizačně zajišťuje činnost systému krizové intervence v působnosti krajského ředitelství policie.

(2) Koordinátor systému krizové intervence

- a) předkládá návrhy na jmenování krizových interventů,
- b) vede seznam krizových interventů a evidenci činnosti své i krizových interventů,
- c) zajišťuje
 1. spolupráci s integrovanými operačními středisky a dalšími organizačními články krajských ředitelství policie,
 2. součinnost s psychology, složkami integrovaného záchranného systému a dalšími mimorezortními organizacemi,
- d) vyhodnocuje činnost systému krizové intervence v rámci své působnosti,
- e) organizačně zabezpečuje školení a další vzdělávání krizových interventů.

(3) Lektor systému krizové intervence je psycholog, který úspěšně absolvoval

- a) školení lektorů systému krizové intervence zajišťované oddělením vedoucího psychologa a
- b) akreditovaný výcvik v krizové intervenci u k tomu oprávněné externí organizace.

(4) Lektor systému krizové intervence zejména

- a) odpovídá za odbornou úroveň školení a průběžné vzdělávání krizových interventů zařazených v jeho působnosti,
- b) poskytuje krizovým interventům psychologickou péči formou supervize podle čl. 15 odst. 1 písm. d).

Čl. 25

Organizace systému krizové intervence

(1) Systém krizové intervence je zřízen v krajských ředitelstvích policie.

(2) Krizová intervence je poskytována nepřetržitě; mimo pracovní dobu je poskytována krizovými interventy zařazenými ve služební pohotovosti⁴⁴⁾.

(3) O požadavku na poskytnutí krizové intervence je krizový intervent vyrozuměn zpravidla integrovaným operačním střediskem krajského ředitelství policie.

(4) Krizový intervent

- a) telefonicky nahlásí na linku pro podporu systému krizové intervence (tel. č. 974 834 788) informace o
 1. poskytnuté krizové intervenci bez uvádění osobních údajů,
 2. případném udělení souhlasu příjemce krizové intervence s předáním osobních údajů mimorezortní organizaci,
 3. případných provedených opatřeních v rámci krizové intervence,
- b) bezodkladně zašle oddělení vedoucího psychologa písemný souhlas příjemce krizové intervence s předáním osobních údajů mimorezortní organizaci, pokud je udělen.

(5) Policista nebo zaměstnanec vykonávající službu na lince pro podporu systému krizové intervence do dokumentu evidovaného v informačním systému ETR⁴⁵⁾ v časové posloupnosti zaznamená

- a) informace krizového intervanta podle odstavce 4 písm. a),
- b) souhlas s předáním osobních údajů mimorezortní organizaci podle odstavce 4 písm. b),
- c) svá případná provedená opatření,
- d) převzetí a předání služby na lince pro podporu krizové intervence včetně svěřeného materiálu a pomůcek pro výkon služby,
- e) další události související s činností linky pro podporu systému krizové intervence.

(6) Krizovou intervencí policistům a zaměstnancům útvarů policie s celostátní působností a Policejního prezidia České republiky poskytují příslušní psychologové útvarů policie s celostátní působností nebo oddělení vedoucího psychologa. Pokud krizovou intervencí nemůže poskytnout příslušný psycholog, zajistí ji jiný psycholog oddělení vedoucího psychologa nebo útvaru policie s celostátní působností, který je o požadavku na poskytnutí krizové intervence vyrozuměn prostřednictvím linky pro podporu systému krizové intervence. K poskytnutí krizové intervence policistům a zaměstnancům útvarů policie s celostátní působností a Policejního prezidia České republiky lze také využít, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem, i systému krizové intervence místně příslušného krajského ředitelství policie.

⁴⁴⁾ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 227/2008, k zajištění akceschopnosti.

⁴⁵⁾ Pokyn policejního prezidenta č. 66/2014, o informačním systému ETR.

Čl. 26

Předávání osobních údajů získaných při krizové intervenci

(1) Osobní údaje získané při krizové intervenci lze předat mimorezortní organizaci pouze se souhlasem příjemce krizové intervence a na základě písemné dohody. Návrh na uzavření dohody se zasílá ke stanovisku odboru personálnímu Policejního prezidia České republiky.

(2) Bližší podmínky předávání osobních údajů stanoví příslušná dohoda mezi policií a konkrétní mimorezortní organizací⁴⁶⁾ nebo interní akt řízení⁴⁷⁾, kde je uveden vzor souhlasu příjemce krizové intervence s předáváním osobních údajů konkrétní mimorezortní organizaci.

(3) Krizový intervent nabídne možnost zprostředkování kontaktu s mimorezortní organizací formou předání osobních údajů s přihlédnutím k aktuálnímu psychickému stavu příjemce krizové intervence tak, aby souhlas byl svobodným a vědomým projevem vůle příjemce krizové intervence⁴⁸⁾.

**ČÁST ČTVRTÁ
SPOLEČNÉ USTANOVENÍ**

Čl. 26a

(1) Určený útvar policie podle právního předpisu k ochraně utajovaných informací⁴⁹⁾ postupuje při poskytování psychologických služeb podle tohoto pokynu přiměřeně.

(2) Dokumenty vytvářené z tiskopisů uvedených v přílohách k tomuto pokynu se doplní o formální náležitosti upravené v interním aktu řízení k výkonu spisové služby⁵⁰⁾.

**ČÁST PÁTÁ
ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ**

Čl. 27

Přechodné ustanovení

(1) Osvědčení, která obdrželi členové posttraumatických intervenčních týmů přede dnem nabytí účinnosti tohoto pokynu, jsou platná pro vykonávání činnosti poskytovatele kolegiální podpory v systému kolegiální podpory.

⁴⁶⁾ Např. Dohoda ze dne 29. května 2013 mezi Policií České republiky a Bílým kruhem bezpečí, o. s., o poskytování pomoci obětem trestných činů a osobám zvláště traumatizovaným trestnými činy.

⁴⁷⁾ Např. rozkaz policejního prezidenta č. 111/2013, k plnění úkolů v souvislosti s poskytováním pomoci obětem trestných činů a osobám zvláště traumatizovaným trestnými činy.

⁴⁸⁾ Čl. 4 odst. 11 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679.

⁴⁹⁾ Bod 13 přílohy č. 8 k nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací.

Rozhodnutí ministra vnitra o určeném útvaru vydané pod č. j. USC-18/VO-2006.

⁵⁰⁾ Příloha č. 4 k pokynu policejního prezidenta č. 170/2015, spisovému řádu.